

“KUR’AN-I KERİM VE TÜRKÇESİ” ADLI ÇEVİRİYE DAİR BAZI DEĞERLENDİRMELER

Hikmet AKDEMİR*

SOME OBSERVATION ON THE “KUR’AN-I KERİM VE TÜRKÇESİ”(THE HOLY QUR’AN AND IT’S TURKISH TRANSLATION).

Translation of the Qur’an into Arabic gained momentum by the period of the Republic. There are numerous translations carried out in this period. One would argue that the style, the use of language and the interpretation of the Qur’anic verses gradually improved in this period. In this article the translation of the Qur’an by Prof. Dr. Mehmet Çakır is dealt with. This translation is successful in that its language is clear and it correctly conveys the message of the Qur’an to the readers. However, it can be criticized in terms of spelling mistakes, the use of slang and some mistaken in translations which may lead to some understandings contrary to the Qur’anic teaching.

GİRİŞ

Kur’an-ı Kerim’in muhatapları, indiği andan itibaren onun manalarını anlamaya ve anlatmaya çalışmışlardır. Bu gayretler sonucunda günümüze kadar birçok tefsir ve tercüme kaleme alınmıştır. Cumhuriyet dönemi ile birlikte Kur’an-ı Kerim’in Türkçe tercüme ve mealleriyle ilgili çalışmalar gittikçe artmaya başlamıştır. Bu tercüme ve meallerin sayısı şu anda yüz elli civarındadır. Her konuda olduğu gibi bu hususta da mükemmele doğru giden bir süreç söz konusudur. Örneğin ilk meallerin bazılarına baktığımızda yalın bir Türkçe yerine, Arapça-Türkçe karışımı bir dil ve parantezlerle bölünmüş çoğu devrik cümlelerden oluşan bir üslûpla karşılaşmaktayız. Son dönemde yayınlanan meallerde ise bu eksikliğin büyük ölçüde giderildiğini müşahede etmekteyiz. İşte bu meallerden birisi de Prof. Dr. Mehmet Çakır tarafından kaleme alınan *Kur’an-ı Kerim ve Türkçesi* adlı eserdir. Esasen bu esere, sahibinin ifadesindeki isimlendirmeye uyarak “meal” yerine “çeviri” ya da “tercüme”¹ demek daha doğru olacaktır. Gerçekten bu çeviride kullanılan dil ve üslûp takdire şayandır. Bu yalın dil ve üslûp sayesinde okuyucu, Kur’an-ı Kerim’in mesajını açık ve net bir şekilde alabilmektedir. İşte birkaç örnek:

Şeytana kanaanlar kendilerini ateşin ortasında bulurlar. Artık çık çıkabilirsen.

* Doç.Dr., Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. hikmetakdemir@hotmail.com

¹ Çakır, Mehmet, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçesi*, Ankara 2003, Önsöz, s. 5.

(4. Nisâ, 121)

Çünkü bazıları: "İnandık" sözcüğünü dilinin ucuyla söylüyor... (5. Mâide, 41)
Ayrıca Allah size sağladığı zaferle inançlı toplumların yüreklerine su serpecek.

(9. Tevbe, 14)

Canı veren de alan da odur... (9. Tevbe, 116)

Allah'tan başka, bu muhteşem kâinatı çekip çeviren bir tanrı mı var sanki!
(27.Neml, 26)

Bu olayı, dillere destan, kulaklara küpe ettik. (69. Hâkka, 12)

Ancak çeviride bu yalın üslûp konusunda biraz aşırıya gidilmiş, yer yer bilimsel üslûp terk edilerek teklifsiz konuşma örneklerine, hatta az sayıda da olsa bazı argo kelimelere dahi yer verilmiştir. Bundan başka daha birçok konuda çeviri, eleştiriye açıktır. Bu makalemizde elbette ki tüm eleştirilere yer verecek değiliz. Sadece ilk bakışta dikkat çeken ve önemli gördüğümüz bazı eksiklikleri irdelemeye gayret edeceğiz. Çevirmenin eseri hakkında sarf ettiği "eleştiriye açıktır"² sözünden de cesaret olarak eleştirilerimize önsözden başlıyoruz.

1. ÖNSÖZE DAİR BAZI ELEŞTİRİLER

Çevirinin baş tarafında sayfa numarası verilmeyen altı sayfalık bir önsöz yer almaktadır. Bu önsözde Kur'an'da geçen bazı kavramlar ele alınmakta, böyle bir esere duyulan ihtiyaç dile getirilmekte ve izlenecek metot hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

Önsözün ilk satırlarında Kur'an'ın tarifi yapılmakta, onu okuyup anlamanın önemine dair kısa bir girişten sonra maksadı açıklayacak hiçbir geçiş cümlesine yer verilmeden birden bire Kur'an'daki bazı kavramlara ve Kur'an'ın birtakım özelliklerine dair kısa bilgiler sunulmaktadır.³

"Kur'an'da Tanrı" başlığı altında Allah'ın vasıflarından bir kısmı zikredildikten sonra ilgisi ve yeri olmadığı halde konu, "En büyük ibadet, Allah demektir." cümlesiyle bitirilmektedir. Oysa aynı sayfada bu satırların iki paragraf öncesindeki bir cümlede "Kur'an'ı okumak en büyük ibadettir." denilmişti. Önsözün ikinci sayfasındaki "Kur'an'da Bizim Peygamberimiz" başlığı altında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bir beşer olduğu, asla bir melek olmadığı vurgulanmaktadır. Bu gerçeğe rağmen filmlerde hâlâ onun temsil edilemediğinden duyulan üzüntü belirtilmekte ve şöyle denilmektedir: "Demek ki Müslümanlar arasında hâlâ peygamberimizi melek olarak görme özlemi ile yanıp tutuşan müşrik zihniyetli kimseler var." Böyle bir eserin önsözünde bu tür hükümlerin yersiz olduğu bir yana, söz konusu özlemle yanıp tutuşanları bu kadar ağır bir ithamla suçlamak, ölçülü muhakeme ve davranış sınırlarını aşmakta, akademik üslûptan ziyade hissî yorum izlenimi vermektedir.

Kur'an'a göre yararlı faaliyetler (amel-i sâlih) sıralanırken "Amel-i sâlih kapsamında farz olan yüzlerce ibadet var, güler yüz var, tatlı dil var, spor var, sağlık var..."⁴ diye devam eden bazı fiiller zikredildikten sonra "Bunların hepsi de farz. Yapmazsan olmaz." cümlesiyle yine bir hüküm verilmektedir. Ancak bu zikredilen amellerden bazılarının (spor, gezip görmek, vb.) farz olduğunu söylemenin mümkün olmadığı

² Çakır, Önsöz, s. 6.

³ Çakır, Önsöz, s. 1.

⁴ Çakır, Önsöz, s. 2.

aşikârdır.

"Bu çeviride, bilim çevrelerini düşünceye salmak için birkaç ayet, bilimsel bir yaklaşımla tercüme edilmiştir. İleriki asırlarda anlamları değişebilir."⁵ ifadesinden sonra bu ayetlere dair örnekler verilmektedir. (55. Rahmân,17; 41. Secde / Fussilet, 10; 18. Kehf, 90; 2. Bakara, 259). Ancak örnekler için verilen dipnotta şöyle bir cümle yer almaktadır: "18/90. ayetin doğru tercümesinin Türkiye'de belki de dünyada ilk defa tarafımdan yapıldığını sanıyorum." Bu iddialı cümle yukarıdaki "İleriki asırlarda anlamları değişebilir" cümlesiyle çelişmektedir. Mutlak doğru olan bir şey hiçbir zaman değişmeyeceğine göre, iddialı tercümenin, "bu asırda, şimdilik, günümüzdeki vb." bir kayıtlarla sınırlandırılması söz konusu çelişkiyi ortadan kaldırılabildi.

Önsözün beşinci sayfasında, okurlara hitaben, çevirideki anlayış şu sözlerle ifade edilmektedir: "Elinizdeki bu çeviri 'Peygamber Türk olsaydı Kur'an'ı nasıl ifade ederdi?' anlayışıyla yapılmıştır." Bu sözler, eserdeki başka ifadelerden yazarın böyle bir görüşü olmadığı anlaşılırsa da, Kur'an-ı Kerim'in Hz. Peygamberimizin ifadesi olduğu; başka bir ifadeyle, Kur'an lâfızlarının Allah'a değil de Peygamber'e ait olduğu gibi bir vehme kapı açmaktadır.

Önsözün altıncı sayfasında Kur'an-ı Kerim'in edebî bir eser olduğu; edebî eserlerdeki sözcük ve terimlerin tek bir karşılığa mahkûm edilemeyeceği belirtildikten sonra birkaç örnek verilmektedir: "Allah: Allah, Tanrı; İlâh: Tanrı; Rab: Rab, çekip çeviren, yöneten, Allah, Tanrı, efendi, sahip; ... Rahmân: Allah, Rahmân, Sevgi ... rahmet: sevgi, şefkat, merhamet, rahmet; Rahîm: sevgi seli, sevgi dolu, sevgi deryası; zalim: zalim, insafsız, acımasız, berbat; ibadet: ibadet, kulluk, hizmet..."

Allah kelimesinin Türkçe karşılığı Tanrı olamaz. Çünkü Elmalılı'nın dediği gibi Allah, özel isimdir; Tanrı ise cins isimdir ve geneldir. Bundan dolayı Allah ismi Tanrı adı ile tercüme edilemez. Tanrı ilâh gibidir, batıl mabutlara da Tanrı denir.⁶ Ayrıca Rab kelimesinin Allah ya da Tanrı şeklinde tercüme edilmesi doğru kabul edilebilir. Ancak ayette Rab kelimesinin seçilmesinin pek çok gayeleri, bu çeviri ile terk edilmiş olmaktadır. Örneğin 32. Secde, 3. ayette "Yoksa onu kendisi uydurdu mu diyorlar? Hayır bu Kitap, Tanrı'nın gerçek sözleridir." şeklinde yapılan tercümede "من ربك" (senin rabbin) ibaresi "Tanrı'nın" diye ifade edilmiştir. Halbuki ayette Tanrı kelimesinin karşılığı olan ilâh değil de Rab kelimesi seçilmiştir. Elbette ki bu seçim, rasgele bir tercih değildir. En azından bu kelimedenden şöyle bir işaret çıkarılabilir: Ayetin hemen öncesinde, sûrenin ikinci ayetinde gelen 'rabbi'l-âlemin' (رَبِّ الْعَالَمِينَ) ibaresinin de delâlet ettiği gibi, başta seni ve bütün varlıkları terbiye eden, onları dünyada kendilerine lâzım olacak cihazlarla donatan bir Mürebbî, elbette insanları manevî yönden de terbiye edecek ve onları başı boş bırakmayacaktır. Bu maksatla onlara peygamber ve kitap gönderecektir. İşte böylece ayet, bir taraftan Kur'an'ın uydurma olmadığını açıkça beyan ederken, diğer yandan Rab kelimesini kullanarak "O Kur'an'ın bütün âlemleri terbiye eden Zât'ın sözü" olduğuna dair gizli bir delili ihtiva etmektedir. Ancak bu işaret ve delil, Rab kelimesinin Tanrı diye tercüme edilmesi ile ortadan kalkmaktadır.

Rahmân da Allah'a mahsus bir isimdir. Ancak Allah lâfzı gibi ism-i zat olmayıp, ism-i sıfattır. Lügat itibarıyla bir sıfat-ı müşebbehe sıygası olan Rahmân, "pek

⁵ Çakır, Önsöz, s. 3.

⁶ Elmalılı, M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul t.y. I, 25.

merhametli, çok rahmet sahibi” manasına gelir.⁷ Dolayısıyla bu kelimeyi “Sevgi” diye tercüme etmek doğru değildir. Kaldı ki aynı örnekler arasında “rahmet” kelimesine de aynı anlam (sevgi) yüklenmiştir. Bu takdirde Rahmân ile rahmet arasındaki fark nasıl anlaşılacaktır? Cümle içinde büyük harfle yazıldığında “Sevgi” isminin özel bir isim olarak Allah’a delâlet ettiği düşünülebilir. Böylece Allah’a güzel isimlerinin dışında başka birtakım isimler isnat edilmiş olur. Bu da “*En güzel isimler Allah’ındır, onu bu isimlerle anın!*” (7. A’râf, 180) mealindeki ayette verilen emre muhalefet etmek anlamına gelir. Ayrıca “*Sevgi evrene hâkim olmuştur.*” (20. Tâ Hâ, 5) örneğinde olduğu gibi, cümle başında iken büyük harfle yazılmış olan bu kelimenin Rahmân olan Allah’a delâlet ettiği gözden kaçabilir.

Önsözün yine altıncı sayfasında çevirmen, bazı kelimelere yeni anlamlar yüklediğini belirterek bunlara dair birkaç tane örnek vermektedir: “Muttakî: sağlamcı; hakîm: hâkim, egemen; dalâl: yalnızlığa mahkûm etmek, burukluk, şaşkınlık; ğaniyyun hamîd: şükür zengini; bilhakk: dengeli, dengede, gerçek; kâfir: inkârcı, inanmayan, nankör, görmezden gelen; şekûr: teşekkürle teşekkür eder...”

Çevirmenin yukarıda verdiği örneklerin birçoğu tartışılabilir niteliktedir. Örneğin “muttakî” kelimesine yüklenen “sağlamcı” anlamı, pek çok ayetin delâlet ettiği “cennet ehli olacak Allah dostu salih mümin” manasına tekabül etmemektedir.⁸ Çünkü sağlamcı, inançlı inançsız tüm insanlardan işini sağlam yapan herkese itlak olunur. Başka bir ifadeyle çevirmenin yüklediği mana, çok geniş kapsamlı olup Kur’an’da kullanılan özel mananın sınırlarını aşmaktadır. Kısacası “sağlamcı” anlamı ayetlerdeki açık ifadelere uygun değildir.

2. DİPNOTLARA DAİR ELEŞTİRİLER

Çeviride az da olsa bazı sayfalarda dipnotlar mevcuttur. Bunların bir kısmı ayetle ilgili bir açıklamayı⁹ ya da yorumu,¹⁰ ayetin Mekki ya da Medeni oluşunu¹¹ veyahut iniş sebebini beyan etmektedir.¹² Diğer bir kısmı ise, bazı müelliflerin eserlerine yapılan atıfları içermektedir. Ancak bu atıflar yeterli bibliyografik bilgileri ihtiva etmekten uzaktır. Çünkü sadece yazarın¹³ ya da yazarla beraber eserinin ismi ile,¹⁴ hatta bazen bu isimlerin kısaltmalarıyla yetinilmektedir.¹⁵

Çevirmenin bir kısım ayetleri dipnotta açıklaması yerinde bir metottur. Ancak bu metot gerekli yerlerde yeteri kadar kullanılmamıştır. Örneğin, Hz. Sâlih’in devesinin mucizevî yönü (7. A’râf, 73; 11. Hûd, 64; 15. İsrâ, 59; 91. Şems, 13) ve ifk hadisesi ile ilgili ayetlerin (24. Nûr, 11-18) çevirisi okunduğunda bu iki olay net olarak anlaşılmamaktadır.

Dipnotlarla ilgili son eleştirimiz, 48. sayfada yer alan 1. dipnottaki şu ifadelere

⁷ Elmalılı, I, 31.

⁸ Örnek olarak bkz. 7. A’râf, 128, 169; 8. Enfâl, 34; 9. Tevbe, 4, 7, 123; 10. Yûnus, 63; 39. Zümer, 33-35; 78. Nebe’, 31-34.

⁹ Çakır, s. 186, 2. dipnot; s. 231, 1. dipnot.

¹⁰ Çakır, s. 183, 1. dipnot; s. 234, 2. dipnot.

¹¹ Çakır, s. 335, 4. dipnot.

¹² Çakır, s. 354, 3. dipnot.

¹³ Çakır, s. 139, 4. dipnot; s. 234, 2. dipnot; s. 354, 3. dipnot.

¹⁴ Çakır, s. 376, 2. dipnot.

¹⁵ Çakır, s. 527, 1. dipnot.

dair olacaktır: "Birçok mütercim ribayı/artışı faiz olarak tercüme etmişlerdir. Bankalar verdikleri artışa faiz dedikleri halde, İslâmî finans kuruluşları nemâ ya da kâr payı adını veriyorlar. (Ebussuûd'a göre enflasyon + %11.5 faiz değilse adı nedir? Bu mesele net olarak ortaya konana kadar riba, riba olarak tercüme edilse iyi olacak.)" ifadesinde yer alan "İslâmî finans kuruluşları" yerine "özel finans kurumları" tabirinin kullanılması daha isabetli olurdu. Ayrıca çevirmen, buradaki temennisiyle çelişen bir şekilde 4. Nisâ, 161. ayette geçen riba kelimesini "tefecilik yapmak" diye tercüme etmiştir.

3. İMLÂ VE YAZIM HATALARI

Çeviride gözden kaçan pek çok imlâ hatasına rastlanmaktadır. Bunların bir kısmı bir çizelge ile gösterilmiştir. İşte bu çizelgede yer almayan imlâ hatalarına dair örnekler:

- 1- *Birden tanıdık bir yüz* (bu kelime fazla) *yüzle karşılaşınca selâmı sabahı kestiler.* (2. Bakara, 89)
- 2- *Dünya* (Dünyada) *iken horlanacaklar.* (2. Bakara, 114)
- 3- *Meselâ: bozun diyeceğin* (diyeceğim) *doğanın dengesini bile bozacaklar.* (4. Nisâ, 119)
- 4- *İşte zafer değin* (dediğin) *böyle olur.* (9. Tevbe, 89)
- 5- *Mazereti* (Mazeretli) *Araplar gelip senden izin rica ederken...* (9. Tevbe, 90)
- 6- *Yâ Rab* (,) *bu dünyada Firavun ve hanedanına türlü çeşit donanım yan ısıra* (yanı sıra) *nice zenginlikler verdin.* (10. Yûnus, 88)
- 7- Hûd sûresinin başında sûre numarası "11" değil de "12" olarak verilmiştir.
- 8- *Yûsuf'un gömleğini* (gömleğine) *arkadan asılmıştı.*¹⁶ (12. Yûsuf, 25)
- 9- *Allah'a inanmayan, ahireti inkâr eden bir milletin dilinden* (dininden) *bu önsezimle kurtuldum.* (12. Yûsuf, 37)
- 10- *Yeryüzünü hurda haş* (hurdahaş)¹⁷ *etse...* (13. Ra'd, 31)
Aynı hata 68. Kalem, 21. ayetin çevirisinde tekrarlanmıştır.
- 11- *Yeniden diriliş gününe güne* (bu kelime fazla) *kadar faaliyetime izin verirmisin?* (verir misin?) (15. Hicr, 36)
- 12- *Onlarla en güzel şekilde mücadelele* ("devam" kelimesi eksik) *et.* (16. Nahl, 125)
- 13- *Sonra yararlı* (yararlı) *işler yapıp...* (20. Tâ Hâ, 82)
- 14- *Saçımı sakalımı* (Saçıma sakalıma) *asılıp durma benim!* (20. Tâ Hâ, 94)
- 15- *Habire* (Ha bire)¹⁸ *taşınıp* (tapınıp) *durduğunuz bu heykeller de neyin nesi?* (21. Enbiyâ, 52)
- 16- *Kurban günlerde* (günlerinde) *Allah'ın lütfettiği hayvanları bismillah diyerek kesinler.* (22. Hac, 28)
- 17- *Sen onları tabiki* (tabî ki)¹⁹ *doğru yola çağırıyorsun.* (23. Mü'minûn, 73)
Aynı hata, 24. Nûr, 5; 33. Ahzâb, 22; 36. Yâsîn, 81; 37. Sâffât, 128; 40. Mü'min, 50; 43. Zühruf, 9; 49. Hucurât, 17; 58. Mücâdele, 12; 68. Kalem, 33; 78. Nebe', 2; 92.

¹⁶ Asılma fiilinin, dolaylı tümlecini ismin "-e" haliyle aldığına dair bilgi ve örnekler için bkz. *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998, I, 143.

¹⁷ *Türk Dil Kurumu İmlâ Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara 2000, s. 244.

¹⁸ *TDK İmlâ Kılavuzu*, s. 231.

¹⁹ *TDK İmlâ Kılavuzu*, s. 411.

Leyl, 21. ayetlerinin çevirilerinde de tekrarlanmıştır.

18- *Eğer sağlıklı düşünürseniz bu (bu zamir fazla) sizin için uygun olanı budur.* (24.Nûr,27)

19- *Onları sorgulama Allah'ın (Allah'a) düşer.* (26. Şuarâ, 113)

20- *Neden kötülük yapmaya eviştirsiniz (eviştirsiniz) ki!* (27. Naml, 46)

21- *Halbuki bu kitap ehlikitabın zaten gönüllerine (gönüllerinde) var olan, anlamı açık sözlerden ibarettir.* (29. Ankebût, 49)

22- *Gözlerin yuvasında (yuvasından) fırladığı...*(33. Ahzâb, 10)

23- *Asıl sizin (siz) inanası değildiniz.* (37. Sâffât, 29)

24- *Korma.* (Korkma!) (38. Sâd, 22)

25- *Bu Kitap, Allah'tan korkanların, önce yüreklere (yüreklere) heyecan verecek...* (39. Zümer, 23)

26- *Neye yarar ki.* (yarar ki?) (39. Zümer, 47)

27- *Onların ülkede çirit (cirit)²⁰ atmaları...*(40. Mü'min, 4)

28- *Kim bize yardım edebilir ki? (edebilir ki?)* (40. Mü'min, 29)

29- *Şahidlerin (Şahitlerin)²¹ hazırola (hazır ola)²² geçeceği...*(40. Mü'min, 51)

30- *O gün bir ses inkârcılara: "nerede ortaklarım" ("Nerede ortaklarım?") diye hitap edilir.* (hitap eder.) (41. Secde, 47)

31- *Çünkü hiçkimse (hiç kimse)²³ telâfisi imkânsız...*(41. Secde, 52)

Aynı hata, 48. Fetih, 11. ayetin çevirisinde de tekrarlanmıştır.

32- *Zalimlerin: "acaba bir çıkış yolu var mı" ("Acaba bir çıkış yolu var mı?") diye...* (42. Şûrâ, 44)

33- *Bakarkörleri (Bakar körleri)²⁴ ve yalmızlığa terkedilmiş (terk edilmiş)²⁵ olanları da yola getiremezsin.* (43. Zühurf, 40)

34- *Halbuki o gün canciğer (can ciğer)²⁶ dostlar bile...*(43. Zühurf, 67)

35- *Bir gün öldürücü yumruğu indirip canlarına okuyacağız (okuyacağımız) gün / Bedir'de gelecek.* (44. Duhân, 16)

36- *Bu gibilere de aşalayıcı (aşağılayıcı) cezalar verilecektir.* (45. Câsiye, 9)

37- *Belliki (Belli ki) bu konuda...*(45. Câsiye, 24)

38- *Kinleriniz depreşebilirdi...(depreşebilirdi)...²⁷* (47. Muhammed, 37)

39- *Bu vadini (vaadini)²⁸ öne bile aldı.* (48. Fetih, 20)

Aynı hata (vadi) 55. Rahmân, 46. ayetin çevirisinde de tekrarlanmıştır.

40- *Bu ateşin ocakçı (ocakçı)²⁹ melekleri...*(66. Tahrîm, 6)

41- 47. Muhammed sûresinden başlayarak, 51, 52, 53, 54, 63, 71, 72, 73, 74, 75, 76 ve 77. sûreler hariç Nâs sûresine kadar bütün sûrelerin başlarında yer alan besmele "Bismillhirrahmnirrahm" şeklinde yanlış yazılmıştır.

²⁰ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 155.

²¹ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 405.

²² TDK İmlâ Kılavuzu, s. 238.

²³ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 241.

²⁴ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 127.

²⁵ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 424.

²⁶ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 151.

²⁷ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 178.

²⁸ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 447.

²⁹ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 343.

42- 81. ve 93. sûrelerin adları "Tekvîr-Duh" (Tekvîr-Duhâ) şeklinde yanlış yazılmıştır.

43- Birkaç istisna (örneğin 38. Sâd, 87; 50. Kaf, 5, 45; 72. Cin, 1; 97. Kadr, 1. ayet) dışında çevirinin tümünde "Kur'an"³⁰ kelimesi, Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı imlâ kılavuzu esas alındığı takdirde "Kuran" şeklinde yanlış yazılmıştır.

44- 85. Burûc, 12. ayetin çevirisi 13. ayetle beraber yapılışına rağmen ayet numarası tek olarak (12) gösterilmiştir.

45- Sonra onları çörcöp (çör çöp)³¹ hâline getiren...(87. A'lâ, 5)

46- Ehli kitabın (Ehlikitabın)³² kafaları karıştı. (98. Beyyine, 4)

47- 3. Âl-i İmrân, 170. ayetteki "يٰٓ" kelimesi, şeddeli (ellâ) olması gerekirken şeddesiz (elâ) olarak yazılmıştır.

48- 137. sayfanın üst kısmındaki sûre ve ayet numarası, "En'am: 6/69-73. Ayetler" şeklinde olması gerekirken 135. sayfadakinin tekrarı olarak "En'am: 6/53-59. Ayetler" diye yanlış yazılmıştır.

4. ARGO KELİMELERİN VE TEKLİFSİZ KONUŞMA ÖRNEKLERİNİN KULLANILMASI

Bilimsel eserlerde argo kelimelere ve aralarında çok samimiyet bulunan insanların birbirlerine hitap ederken kullandıkları vakarla bağdaşmayan hafif sözcüklere (ki bu üslûba "teklifsiz konuşma" adı verilmektedir) yer verilmesi doğru değildir. Hele bu eser, mukaddes bir kitabın tercümesi ise, mütercimim daha dikkatli ve özenli olması gerekir. Maalesef çeviride bu konuya yeteri kadar özen gösterilmediğine şahit olmaktadır. Ancak bu eleştiriye şöyle bir cevap verilebilir: Kullanılan bu argo kelimeler, zaten ayak takımının sözleridir. Oysa Kur'an, bu insanların sözlerini naklederken iki yol izlemektedir:

1- Şayet bu sözlerde Kur'an'ın ulvî üslûbuna yakışmayacak söz konusu kelimeler mevcut değilse onları aynen nakletmektedir.

2- Aksi durumda onları aynen nakletmeyip, kinaye yoluyla o sözcüklere işaret etmektedir. Bu husustaki delilimiz, Kur'an'ın nüzûl sürecinde muhalifler tarafından böyle bir itiraz ve eleştirinin vuku bulmamasıdır.

a. Argo Kelimeler

Çeviride kullanılmış olan argo kelimeler şunlardır:

1- Palavra:³³

"İstesek biz de aynısını söyleyebiliriz, bunlar palavra" derlerdi. (8. Enfâl, 31)

Bu gibilere ayetlerimiz okundu mu: "eskilerin palavrası" deyip geçerler. (83. Mutaaffifîn, 13)

Size yapılan bu tehditlerin hepsi palavra! (23. Mü'minûn, 36)

Çünkü bana göre Musa, palavracının teki... (28. Kasas, 38)

Sen kendilerine bir mucize de getirsen onların ilk sözü: "Sizler palavracısınız" demek olacaktır. (30. Rûm, 58)

2- Kafayı yemek:³⁴

³⁰ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 304.

³¹ TDK İmlâ Kılavuzu, s. 169.

³² TDK İmlâ Kılavuzu, s. 195.

³³ TDK Türkçe Sözlük, II, 1755.

Herhalde siz kafayı yediniz. (36. Yâsîn, 47)

3- Numara (Hile, düzen anlamında):³⁵

Nitekim daha önce Yahûdîler: "Tevrat da Kur'an da aynı numara" demişlerdi. (28. Kasas, 48)

İnsan bu mucizeyi gözleriyle görse, yine de burun kıvrırıp: "Hep aynı numara" diyecektir. (54. Kamer, 2)

4- Moruk:³⁶

Hanım: "Eyvaah! Yani şimdi ben çocuk mu doğuracağım? Ben yaşlı, kocam moruk. Olamaz böyle bir şey." (11. Hûd, 72)

Çevirmen, Ermenice asıllı olan ve dilimizde biraz da hakaret anlamı içeren bu sözcüğü sadece burada kullanmıştır. Aynı kelimenin (şeyh- شَيْخ) 12. Yûsuf, 78. ayetteki çevirisi (yaşlı) hem daha nezih, hem de daha isabetlidir: Kardeşler: "Beyfendi! Onun yaşlı mı yaşlı bir babası var."

5- Ekmek ("birini uydurma bir sebeple bırakıp gitmek" anlamında):³⁷

Uyduruk tanrıları da kendilerini ekip gidecek... (6. En'âm, 24)

"Bizi ekip gittiler" diyecekler. (7. A'râf, 37)

Sesler: "Hepsi bizi ekip gittiler. Aslında bizim dua filân ettiğimiz yoktu" diye itiraf ederler. (40. Mü'min/Gâfir, 74)

6- Hava almak ("umduğunu bulamamak, hiçbir şey kazanmamak" anlamında):³⁸

"Artık bugün dilenciler gelse bile havalarını alacaklar" diyorlardı. (68. Kalem, 24)

7- Sökmek ("geçmek, etki yapmak" anlamında):³⁹

O gün beylerin beyliği sökmeyecek. (44. Duhân, 41)

Artık o gün şefaataçlıların şefaati de sökmez. (74. Müddessir, 48)

8- Dalgacı ("eğlenen, alay eden" anlamında):⁴⁰

Vay ben de mi dalgacıymışım demeden... (39. Zümer, 56)

b. Teklifsiz Konuşma Örnekleri

1-Postalamak ("herhangi bir sebeple birini yanından uzaklaştırmak" anlamında):⁴¹

Resûlüm! asıl sen onları melekler canlarını: "hadi bakalım çekin cezanızı" diyerek sille tokat cehenneme postalarken görmeliydin. (8. Enfâl, 50)

2- Es geçmek ("üzerinde durmamak, boş vermek, önemsememek" anlamında):⁴²

Allah'tan, resûlden ve müminlerden başka dost yüzü görmemiş kimseleri es geçtiğimi mi sanıyorsunuz ha? (9. Tevbe, 16)

Kıyamet gelince onları es geçecek değildir. (11. Hûd, 8)

3- Be ("hey, yahu" anlamında):⁴³

→ →

³⁴ TDK Türkçe Sözlük, II, 1153.

³⁵ TDK Türkçe Sözlük, II, 1662.

³⁶ TDK Türkçe Sözlük, II, 1577.

³⁷ TDK Türkçe Sözlük, I, 682.

³⁸ TDK Türkçe Sözlük, I, 958.

³⁹ TDK Türkçe Sözlük, II, 2019.

⁴⁰ TDK Türkçe Sözlük, I, 518.

⁴¹ TDK Türkçe Sözlük, II, 1820.

⁴² TDK Türkçe Sözlük, I, 724.

⁴³ TDK Türkçe Sözlük, I, 252.

Kodamanlar bir ara:"Nuh be! Yahu bizimle çok uğraştın. Biraz da fazla oldun."
(11.Hûd, 32)

Sonunda kader seni buralara kadar getirdi be Musa... (20. Tâ Hâ, 40)

De ki: "Be cahiller!..." (39. Zümer, 64)

Öf be! Sıktınız artık. (46. Ahkâf, 17)

Bir gün Musa, halkına: "Be adamlar" dedi!... (61. Sâf, 5)

Be adamlar! Sizi yaratmak mı zor, yoksa Allah'ın yaptığı semayı mı? (79. Nâziât,27)

Be adam! Sen önce seni tasarlayana bir bak. (82. İnfitâr, 8)

4- Canına okumak ("berbat ve perişan etmek" anlamında):⁴⁴

"Allah'a iftira etmeyin, yoksa o, canınıza okur..." (20. Tâ Hâ, 61)

Ama Allah, yaptıkları yanlışlar yüzünden onların canına okudu. (40. Mü'min/ Gâfir,21)

Bir gün öldürücü yumruğu indirip canlarına okuyacağız (okuyacağımız) gün/ BEDİR de gelecek. (44. Duhân, 16)

5- Herif ("adam" anlamında):⁴⁵

Şu acımasız herifler için, iki de bir bana yalvarıp durma! (23. Mü'minûn, 27)

Vara yoğa yemin eden adi heriflere aldırma! (68. Kalem, 10)

6- Vız gelmek ("Pek önemsiz görünmek, aldırış etmemek" anlamında):⁴⁶

Onları korumak ise ona vız gelir. (2. Bakara, 255)

Halk: "Vallahi ister vaaz et, ister nasihat, hepsi bize vız gelir..." (26. Şuarâ, 136)

7- Yahu ("Hey, bana bak, baksana" anlamında):⁴⁷

Yahu benim bir yakınım vardı. (37. Sâffât, 51)

Yahu derdi sen gerçekten onaylıyor musun? (37. Sâffât, 52)

Yahu size içinizden bir elçi gelmedi mi? (39. Zümer, 71)

Kibir ağaları: "Yahu biz de sizinle birlikte yanıyoruz..." (40. Mü'min/Gâfir, 48)

*Yahu N'olur Rabbinize yalvarım da bir gün olsun cezamızı hafifletsin.
(40.Mü'min/Gâfir, 49)*

Görevliler: "Yahu elçileriniz size belgeler getirmemiş miydi?" (40. Mü'min/Gâfir, 50)

*Kendi derilerine: "yahu neden bize karşı tanıklık ediyorsunuz ki!" diyecekler.
(41.Secde/Fussilet, 21)*

İnkârcılara ise şöyle denecek: "yahu benim sözlerim sizlere okunmadı da o yüzden mi böbürlenip kirli bir toplum oldunuz?!" (45. Câsiye, 31)

Yahu dediler bizim gibi bir beşere mi tâbi olacağız? (54. Kamer, 24)

Bizimkiler de: "yahu Kur'an bizden birine mi yani şu pis yalancıya mı indirildi!" diyorlar. (54. Kamer, 25)

Münafıklar: "Yahu biz sizinle beraber değil mi idik" diye üsteler. (57. Hadîd, 14)

Yahu biz, öyle harika bir Kur'an dinledik ki... (72. Cin, 1)

Yahu biz eskileri helâk etmedik mi? (77. Mürselât, 16)

Yahu siz, ne diyorsunuz? (81. Tekvîr, 27)

*Onları topluca gördüklerinde: "yahu bunların hepsi şaşkın" derlerdi.
(83.Mutaffifîn,32)*

8- Yutturmak ("inandırmak, kandırmak" anlamında):⁴⁸

⁴⁴ TDK Türkçe Sözlük, I, 382.

⁴⁵ TDK Türkçe Sözlük, I, 981.

⁴⁶ TDK Türkçe Sözlük, II, 2347.

⁴⁷ TDK Türkçe Sözlük, II, 2366.

Eğer Muhammed kendi sözlerinden sadece birini, bize yutturmaya kalkışsaydı, tuttuğumuz gibi hayat damarını koparırdık. (69. Hâkka, 44-46)

9- Karnı tok (“söylenenlere kanmamak” anlamında):⁴⁹

Öteki nasihate karnım tok diyor. (80. Abese, 5)

5. Sözlüklerde Yer Almayan ya da Yaygın Olmayan Mahallî Ağzılara Ait Kelimelerin Kullanılması

Çeviride az da olsa Türkçe sözlüklerde⁵⁰ bulunmayan sözcüklere rastlanmaktadır. Bunların bir kısmı belli yörelerdeki mahallî ağzılarda kullanılan ve yaygın olmayan türdendir. Diğer bir kısmı ise yeni uydurulmuş sözcüklerdir. İşte örnekler:

1- Yalvarı: 2. Bakara, 186; 49. Hucurât, 12.

2- Hadahazır: 3. Âl-i İmrân, 30; 19. Meryem, 62.

3- Dengilip yatmak: 4. Nisâ, 103.

4- Eviştirmek: 10. Yûnus, 11; 20. Tâ Hâ, 83; 27. Neml, 46.

5- Görünce: Bu kelime fiil değil isim anlamında kullanılmıştır: “*Gündüzü de görünce yapmıştır.*” (10. Yûnus, 67) Böyle bir isim sözlüklerde yer almamaktadır.

6- Gürnek: 11. Hûd, 6.

7- Sevindirik: 11. Hûd, 10.

8- Savunman: 11. Hûd, 12; 39. Zümer, 41; 42. Şûrâ, 6.

9- Valla: 12. Yûsuf, 95.

10- Buluşka-buluşga: “Mev'id-mîkât” (ميعات - موعد) kelimelerinin çevirisinde (“Zaten cehennem tüm sapıkların buluşkasıdır.” 15. Hicr, 43) “buluşma yeri” anlamında kullanılan bu kelime de sözlükte yer almayan, yeni uydurulmuş bir kelimedir. 18. Kehf, 48; 20. Tâ Hâ, 58, 59; 44. Duhân, 40; 56. Vâkı'a, 50.

11- Torun tokmak: 16. Nahl, 72.

Bunun yerine “torun torba” ya da “torun tosun sahibi olmak” deyimini daha yaygındır.⁵¹

12- Cinga: 16. Nahl, 94.

Mütercimin bu kelimeyi kullandığı aynı anlamda Yunanca asıllı argo bir söz olan “çingar-çingar çıkarmak,” dilimizde yaygın olarak kullanılmaktadır.

13- Cas: 53. Necm, 34.

14- Ölüm sakraması: 50. Kaf, 19.

15- Büngül büngül: 18. Kehf, 33.

16- Çıkamak: 18. Kehf.

Bu kelimenin yerine halk ağzında aynı anlamdaki (çıkılacak yer-mahreç) “çıkak”⁵² sözcüğü kullanılabilirdi.

17- İndiri: 20. Tâ Hâ, 4.

Türkçemizde “indirme (tenzil), indirilen” anlamında kullanılan böyle bir isim mevcut değildir.

18- Ensi: 20. Tâ Hâ, 10; 27. Neml, 7.

Dilimizde yaygın olarak kullanılmayan bu sözcük, 28. Kasas, 29. ayetin çeviri-

→ →

⁴⁸ TDK Türkçe Sözlük, II, 2474.

⁴⁹ TDK Türkçe Sözlük, II, 1218.

⁵⁰ Bu makalede, Türkçe sözlükler arasından Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı sözlük esas alınmıştır.

⁵¹ TDK Türkçe Sözlük, II, 2241.

⁵² TDK Türkçe Sözlük, I, 470.

sinde "ucu ateşli bir dal" diye açıklanmıştır: "Durun hele! Eğer gördüğüm ateş ise, size oradan ya bir haber ya da ısınmanız için bir ensi / ucu ateşli bir dal getirebilirim."

19- Saygı durmak: Meleklerle: "Adem'e saygı durun" dedik. (20. Tâ Hâ, 116)

Türkçe'de "saygı duruşu" diye bir isim kullanılmaktadır. Nitekim çevirmen de, 22. Hac, 26 ve 38. Sâd, 73-74. ayetlerde bu sözcükleri kullanmıştır. ⁵³ Ancak "saygı durmak" diye bir fiil yoktur. Bunun yerine "saygı gösterin!" ya da "saygı duruşunda bulunun!" denmesi gerekirdi.

20- Özür istemek: Çevirmen, 73. Müzzemmil, 20. ayette geçen "واستغفروا الله" cümlesini "Allah'tan özür isteyin." ifadesiyle Türkçe'ye aktarmıştır. Ancak dilimizde "özür istemek" diye bir deyim mevcut değildir. ⁵⁴

21- Eyleşim: 25. Furkân, 66, 76.

"Eyleşme yeri, ikamet yeri" anlamında kullanılmış olan bu kelime de yeni türetilmiş uydurma sözcüklerden biridir.

22- Mal maşat: 26. Şuarâ, 133, 207; 48. Fetih, 11.

Aynı manada "mal mülk" ⁵⁵ deyimi daha yaygındır.

23- Ayırman: 34. Sebe, 26.

Allah'ın "Fettâh" isminin çevirisinde kullanılmış olan bu isim, dilimizde mevcut değildir.

24- Yaygara etmek: 45. Câsiye, 32.

Bu deyim Türkçemizde "yaygara koparmak" veya "yaygarayı basmak" şeklinde kullanılmaktadır. ⁵⁶

25- Mıdılcı: 68. Kalem, 11.

26- Hodul: 68. Kalem, 13.

Bu kelime sözlükte yer almamaktadır. Belki de "fodul" kelimesi yanlışlıkla böyle yazılmış olabilir.

27- Toplanga: 77. Mürselât, 25.

"Toplanma yeri" anlamında kullanılmış olan bu kelime de yeni türetilen uydurma sözcüklerden biridir.

28- Kabirlemek: 80. Abese, 21.

"Kabre koymak" manasını ifade etmek için seçilmiş olan bu sözcük, bu formuyla dilimizde yaygın olarak kullanılmadığı için Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde mevcut değildir.

29- Yönlendiri: 6. En'âm, 88.

Çeviride "yönlendiri yöntemi" tamlamasında kullanılan bu isim de Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde mevcut değildir.

30-Yaslak: 38. Sâd, 56.

Çeviride, (المهاد) kelimesinin karşılığı olarak "yaslanacak yer, yatak" anlamında (Çayır çayır ateşe yaslanacaklar, ah ne berbat bir yaslak.) kullanılan bu kelime, dilimizde kullanılmayan uydurma bir sözcüktür.

6. Özel İsimlere Dair Çeviriler

Çeviride Allah'ın isimlerinin tümü ve Kur'an'ın bazı isimleri Türkçe'ye tercüme

⁵³ TDK Türkçe Sözlük, II, 1922.

⁵⁴ TDK Türkçe Sözlük, II, 1750.

⁵⁵ TDK Türkçe Sözlük, II, 1496.

⁵⁶ TDK Türkçe Sözlük, II, 2414.

edilmiştir. Kanaatimizce bu özel isimlerin çevirisi yapılmadan orijinal lâfızlarıyla aktarılıp dipnotlarda kısaca izah edilmeleri daha isabetli olurdu. Nitekim çevirmen, 39. Zümer, 75. ayette geçen “sübhânallah ve elhamdülillah” (الْحَمْدُ لِلَّهِ - سُبْحَانَ اللَّهِ) lâfızlarını tercüme etmeyip dipnotta açıklamıştır.⁵⁷ Ancak bu çevirilerin şık ve düzgün olduğunu söylemeyeceğiz. Özellikle Allah’ın isimlerinin çevirisinde O’nun azametine, kutsiyetine, ferdiyetine, misilsiz oluşuna münasip düşmeyen, tam tersine beşerî sıfatları çağrıştıran bazı ifadelere rastlanmaktadır. İşte bazı örnekler:

a. Allah’ın İsimlerine Dair Çeviriler

- 1- Alîm-Halîm: *Allah bilir ve ince düşünür.* (22. Hac, 59)
- 2- Gafûr-Halîm: *O ince düşünceli ve hoşgörülüdür.* (5. Mâide, 101)
Allah çok ince ayarlı bir hoşgörüyü sahiptir. (2. Bakara, 225)
Allah çok akılcı ve çok hoşgörülüdür. (35. Fâtır, 41)
- 3- Afüv- Gafûr: *Engin hoşgörülü bir af deryasıdır.* (4. Nisâ, 99)
Engin hoşgörülü bir duyarlılık sahibidir. (22. Hac, 60)
- 4- Hayru’l-Fâsilîn: *Baş Savcı.* (6. En’âm, 57)
- 5- Rahmân: *Sevgi.* (19. Meryem, 44; 20. Tâ Hâ, 5, 6, 108; 21. Enbiyâ, 36)
Her şeye sevgi ile hâkim olan Tanrı. (19. Meryem, 69)
Sevgili Tanrı. (20. Tâ Hâ, 109)
- 6- Rahîm-Vedûd: *Sevecen ve dost canlısı.* (11. Hûd, 90)
- 7- Hakîm-Habîr: *Her şeye muhteşem bilgi ağı ile hâkim olan Allah.* (11. Hûd, 1)
- 8- Vâsi’-Alîm: *Allah engin bilgi ağına sahiptir.* (2. Bakara, 261)
Allah çok kapsamlı bir bilgi ağına sahiptir. (5. Mâide, 54)
- 9- Tevvâb-Rahîm: *Allah af için yalvarılara dayanamaz...* (49. Hucurât, 12)
Kullarını bağışlayıp sevgiyle kucaklayan Allah olduğunu da mı bilmiyorlar? (9. Tevbe-Berâe, 104)
Allah yalvaranları sevgiyle kucaklar. (9. Tevbe-Berâe, 118)
- 10- Raûf-Rahîm: *Kullarının üzerine titreyen ve onları şefkatle kucaklayan Allah...* (2. Bakara, 143)
Allah ince düşüncelidir kullarına kıyamaz. (22. Hac, 65)
- 11- Şâkir-Alîm: *Allah, bir iyiliği gönülden yapanlara erişilmez bilgi gücüyle anında teşekkür eder.* (2. Bakara, 158)
Allah teşekkürle karşılık verir ve teşekkürle lâyık olanı da bilir. (4. Nisâ, 147)
- 12- Rahmân-Rahîm: *Her şeye sevgiyle hâkimdir.* (2. Bakara, 163)
Seven ve her şeye sevgiyle hâkim olan Allah... (41. Secde/Fussilet, 2)
- 13- Gafûr-Rahîm: *Allah engin hoşgörülü bir sevgi selidir.* (2. Bakara, 173, 182; 3. Âl-i İmrân 31, 89; 4. Nisâ, 96, 129; 5. Mâide, 98; 39. Zümer, 53; 42. Şûrâ, 5; 48. Fetih, 14; 49. Hucurât, 14; 73. Müzzemmil, 20)
Hoşgörü ve sevginin öz kaynağı... (60. Mümtehine, 7)
Hoşgörü deryası... (66. Tahrîm, 1)
Engin hoşgörülü bir sevgi denizidir. (16. Nahl, 18)
Senin Rabbin... elbet bağışlayıp bağrına basacaktır. (16. Nahl, 119)
- 14- Gafûr-Vedûd: *Hoşgörülü, sevecen...* (85. Bürûc, 14)
- 15- Fettâh-Alîm: *Her şeyi bilen baş ayırman..* (34. Sebe’, 26)

⁵⁷ Çakır, s. 468.

- 16- Azîz-Gafûr: *Engin güç ve hoşgörünün öz kaynağı...* (35. Fâtır, 28)
 17- Gafûr-Şekûr: *Engin hoşgörüsüyle Allah, teşekkür edene karşılık vermeye bayılır...* (35. Fâtır, 30)
 18- Semî'-Basîr: *Her şeyin gözü kulağı...* (4. Nisâ, 134; 31. Lokmân, 28; 42. Şûrâ,11)
 19- Tevâb: *Allah affetmeye bayılır...*(110. Nasr, 3)
 20- Zâhîr-Bâtîn: *Allah... hem dış hem içtir.* (57. Hadîd, 3)
 21- Mütekebbir: *Mağrur hâkim...* (59. Haşr, 23)
 22- Gaffâr: *O affetmeye bayılır.* (71. Nûh, 10)
 23- Şekûr-Halîm: *Allah teşekkür edene karşılık vermeye bayılır.* (64. Tegâbün, 17)
 24- Latîf-Habîr: *O saydamdır, her şeyin içini dışını görür.* (67. Mülk, 14)
Allah her şeye karşı duyarlı, her şeyden haberdirdir. (22. Hac, 63)
Çünkü zaten zerreye sinmiş olan Allah, her şeyden haberdirdir. (31. Lokmân, 16)
 b. Kur'an'ın İsimlerine Dair Çeviriler

- 1- Zikr: Bu isim anlamı daraltılarak "Anı" diye tercüme edilmiştir. İndirdiğimiz bu Anı tüm iyiliklerin kaynağıdır. (21. Enbiyâ, 50)
İnkârcılar bu Anı'yı can kulağı ile dinleyince... (68. Kalem, 51)
 2- Kur'an: Allah Kelâmı'nın bu en meşhur ismi, lügat anlamıyla "Okuma" diye Türkçe'ye aktarılmıştır. Ancak bu manayı bilmeyenlerin tercüme edilmiş sözcükten (Okuma) Kur'an'ın kast edildiğini anlamaları mümkün değildir.

Resulüm! Sana Okuma'yı farz eden Allah, herhalde seni sonuna kadar götürecektir. (28. Kasas, 85)

Aynı kelime 20. Tâ Hâ, 114. ayette, bağlamına uygun olarak doğru bir çeviri sonucu "vahiy" sözcüğü ile ifade edilmiştir.

7. Yanlış Anlama ve Çağrışımara Sebep Olabilecek Çeviriler

Çeviride özellikle İslâmî kültürden yoksun olan kişilerin yanlış anlamalarına yol açabilecek bazı çeviriler mevcuttur. Yukarıda da değindiğimiz gibi bunların bir kısmı Allah'ın isim ve sıfatlarının çevirisinde ortaya çıkmaktadır. Bu çevirilerde, kısaca Allah'ı yaratılmışlara benzetme ve O'na cisim isnat etme diye tarif edebileceğimiz "Teşbih-Tecsim" unsurları göze çarpmaktadır. Allah'ın isimleri ile ilgili örnekleri yukarıda zikrettiğimiz için şimdi sadece aynı çağrışımlara sebep olan diğer örnekleri ve başka bazı çağrışımları zikretmekle yetineceğiz:

- 1- *Üzerinize bulut salıp güneşten yana gölge olmuştuk.* (2. Bakara, 57)
 2- *Kimse Allah'ın elini kolunu tutamaz.* (5. Mâide, 111)
 3- *Tabii ki Allah tuttuğu takıma destek olacaktı.* (3. Âl-i İmrân, 13)
 4- *Rab'leri sırf imanları şerefine şırl şırl akan derelerden Naîm cennetine giden yolda bizzat eşlik edecektir.* (10. Yûnus, 9)
 5- *Allah dilediğini dışlar, dilediğini bağrına basar.* (13. Ra'd, 27)
 6- *"Yâ Rab! Küçükken nasıl beni bağrularına basılırsa sen de onları kucakla" diye dua et.* (17. İsrâ, 24)
 7- *Onu da sevgiyle kucakladık.* (21. Enbiyâ, 75)
 8- *Ya Allah'ın sevgisi ve saygısı olmasaydı!* (24. Nûr, 20)
 9- *Eğer Allah sizi sevip saymasaydı hiç biriniz temize çıkamazdınız.* (24. Nûr, 21)

Allah için "saygı duyma" ifadesi kullanılmamalıdır. Çünkü saygı küçükten büyüğe duyulan bir tazim ifadesidir. Bunun yerine "Allah size değer vermeseydi" vb. ifadelerin kullanılması daha yerinde olurdu. Zira sözlükte "saygı" şu şekilde tarif

edilmektedir: “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram.”⁵⁸

10- Çünkü zaten zerreye sinmiş olan Allah, her şeyden haberdirdir. (31. Lokmân,16)

Bu çeviride hulûl nazariyesini çağrıştıran bir anlayış söz konusudur.

11- Rabbimin beni nasıl bağrına basıp ikramlara boğduğunu... (36.Yâsîn, 27)

12- ادعون استجب لكم

Çevirmen yukarıdaki ayetin (40. Mü’min, 60) çevirisinde “beni çağırın geleyim” diye bir ifade kullanmaktadır. Zâtı hakkında mealen “Her nerede olursanız olun, o sizinle beraberdir.” ya da çevirmenin ifadesiyle “Siz nerede iseniz Allah oradadır.” (57. Hadîd, 4), “Allah, onların hemen yanı başındadır.” (58. Mücâdele, 7) buyuran Allah nerede ki gelsin? Kanaatimizce Allah’a mekân isnat etme vehmine götüren bu çeviri doğru değildir. Ayrıca “isticâbe” (الإستجابة) mastarı, gelmek anlamında değil, “icabet etmek, cevap vermek” manasındadır.⁵⁹

13-Çeviride “Nebi” kelimesi ve onun çoğul şekli, genellikle “Tanrı elçisi / elçileri, Tanrı habercisi / habercileri” sözcükleri ile ifade edilmiştir. Ancak bazı yerlerde sadece “haberci / haberciler”⁶⁰ sözcükleri kullanıldığı için yukarıdaki diğer ifadeleri okumayanların ya da aralarında irtibat kuramayanların zihninde bunlar, “gazete veya televizyon muhabiri” gibi yanlış çağrışımlara sebep olabilir.

14- 2. Bakara, 187. ayetin çevirisinde “Fecir vaktinde beyaz iplik ile siyah iplik birbirinden ayırt edilene kadar yiyip içebilirsiniz.” ifadesiyle mecaz manası dikkate alınmadığı için oruca başlama vakti fecr-i sâdik değil de, ortalık aydınlandıktan sonraki bir zaman olarak anlaşılmaktadır. Oysa bizzat Hz. Peygamber, beyaz iplik ile siyah iplikten kast edilen şeyin gün aydınlığı ile gece karanlığı olduğunu beyan ederek⁶¹ buradaki mecazın varlığını teyit etmiştir.

15- 5. Mâide, 69. ayetin çevirisinde “çünkü, adı Müslüman, Yahûdî, Sâbiî ve Hıristiyan olduğu halde, Allah’a ve ahiret hayatına inanan ve bu inançla yaralı faaliyetlerde bulunanlar, korku ve keder yüzü görmeyeceklerdir...” denilmektedir. Çeviri doğru olmakla beraber, Müslüman olmayanların da cennete gireceklerine delâlet etmektedir. Oysa kanaatimizce buradaki “Allah’a ve ahiret hayatına inanan” ifadesinden maksat kişinin bütün iman esaslarına iman etmesidir. Çünkü Allah ve ahiret inancı, Mebde’ ve Meâd olması itibarıyla diğer iman esaslarının özeti mahiyetindedir. Başka bir ifadeyle Kur’an, bütün ibadetleri “namaz ve zekât” ile hülâsa ettiği gibi, iman esaslarını da bu iki temel inançla özetlemektedir.⁶² Dolayısıyla burada bu kişilerden maksat Müslüman olarak yararlı faaliyetlerde bulunanlardır. Çeviride bu noktaya dikkat çekilmesi gerekirdi. Aksi takdirde şu mealdeki ayetler nasıl izah edilir?

Allah katında gerçek din İslâm’dır. (3. Âl-i İmrân, 19)

Kim İslâm’dan başka bir din ararsa bilsin ki bu din asla kendisinden kabul

⁵⁸ TDK Türkçe Sözlük, II, 1922.

⁵⁹ Râğıb el-İsbahâni, *el-Müfredât fî Çaribi’l-Kur’an*, İstanbul 1986, s. 144.

⁶⁰ Örnek olarak bkz. 2. Bakara, 246-248; 3. Âl-i İmrân, 80; 4. Nisâ, 163; 17. İsrâ, 55; 19. Meryem, 41, 49, 56, 58; 37. Sâffât, 112.

⁶¹ Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil, *el-Câmiu’s-Sahîh*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992, Tefsîr 28; Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992, Tefsîr 2.

⁶² Örnek olarak bkz. 2. Bakara, 8; 9. Tevbe, 44, 45, 99.

edilmeyecektir ve o kişi Ahirette ziyan edenlerden olacaktır. (3. Âl-i İmrân, 85)

Sizin için din olarak İslâm'ı beğendim. (5. Mâide, 3)

16- Çeviride (يَتَّبِعُ - عِبْد) fiili bazen "kulluk etmek, kul olmak" (25. Furkân, 55; 26. Şuarâ, 71, 92; 29. Ankebût, 56; 39. Zümer, 15) bazen de "hizmet etmek" (26. Şuarâ, 70; 29. Ankebût, 16, 17, 36) diye tercüme edilmiştir. Hizmet etme manası özellikle putlar için kullanıldığında putlara tapmak değil de onların hizmetinde bulunmak diye anlaşılmaktadır. Kaynaklarda Cahiliye devrinde özellikle büyük putların bakıcı ve hizmetçilerinin olduğu, onların büyük bir dikkat ve özenle putları koruyup temizledikleri bilgisi yer almaktadır. Bu şekildeki çeviri söz konusu hizmetleri hatıra getirmektedir:

Tanrı diye hizmet ettikleri putlarına... (25. Furkân, 17)

Size ne fayda ne zarar veremez durumda olan bir şeye mi hizmet ediyorsunuz? (5. Mâide, 76)

17- 7. A'râf, 202. ayetin çevirisinde "Şeytancılar ise azmaktaki kardeşlerinin imdadına koşmakta hiç tereddüt etmezler." denilmektedir. Buradaki Şeytancılar kelimesinden günümüzdeki şeytana tapan Satanistler anlaşılabilir.

Aynı kelime (Şeytancı), 58. Mücâdele. 19. ayetin çevirisinde de kullanılmıştır.

18- 9. Tevbe sûresinin 18. ayetinde zekât, temizlik vergisi diye tercüme edilmiştir. Çevirmen, kelimenin kök anlamını dikkate alarak belki de bu ifadeden malın temizlenmesini kast etmektedir. Ancak kelimenin bu kök anlamını bilmeyenler söz konusu çeviriyi günümüzdeki "çevre temizlik vergisi" türünden bir şey gibi algılayabilir. Aynı sûrenin 75, 103, 104. ayetlerinde geçen tasadduk kelimesi (ki hem zekât hem de sadaka vermeyi içine alabilir) vergi diye Türkçe'ye aktarılmıştır. Halbuki zekât ve sadaka, bugünkü anlamıyla tam olarak vergi diye nitelendirilemez.

19- 9. Tevbe, 81. ayetin çevirisi şöyle yapılmıştır: "Bakıyorum da Allah resulünün çabalarına inat oturma eylemini sürdüren gericiler pek neşeli." Ayette geçen "el-muhallefün" (الْمُخَلَّفُونَ) kelimesinden kast edilen şey, savaşa katılmayıp, şehirde kalanlardır. Oysa "gericiler" şeklinde bir çeviri bu anlamla hiç ilgisi olmayan, günümüzde de sıkça kullanılan siyasi bir terimi hatırlatmaktadır: "Toplumda yeniliklere değer vermeyen, her yönüyle eskiyi özleyen veya eski düzeni getirmeye çalışan (kimse veya görüş), mürteci."⁶³ Aynı şekilde "oturma eylemi" ifadesi de günümüzde yapılan bir çeşit protesto türüdür. Dolayısıyla bu çeviri, ayetteki maksadı ifade etmekten uzaktır.

48. Fetih, 15. ayetin çevirisinde de aynı üslup (şu bizim gericiler...) tekrarlanmıştır.

20- 24. Nûr, 60. ayetin çevirisinde (Evlenme umut ve beklentisi olmayan yaşlı kadınların, avret mahallerini göstermemek şartıyla çamaşırlarını çıkarmalarında herhangi bir sakınca yoktur.) yer alan çamaşırlar kelimesi Arapça'da çoğul şekli "siyâb" (السِيَاب) olan "sevb" (ثوب) lâfzının tam karşılığı değildir. Çünkü çamaşırlar dendiği zaman Türkçe'de iç giysisi anlaşılmaktadır.⁶⁴ Oysa ayette kast edilen dış giysilerin çıkarılmasına izin verilmesidir.

21- "Karısını ise bir atık olarak değerlendirdik." (27. Neml, 57) ifadesinde yer alan

⁶³ TDK Türkçe Sözlük, I, 844.

⁶⁴ TDK Türkçe Sözlük, I, 431-432.

“atık” kelimesi azaba uğrayanlarla beraber kalan anlamındaki “Ġâbirîn” (العابرين) sözcüğünü tam olarak karşılamaktan uzaktır. Zira Türkçe’de “atık”, “atılmış, atılan”⁶⁵ anlamında olup ilk anda değersiz olup atılan çöpleri ve kirli suları akla getirmektedir.

Aynı şekilde, 53. Necm, 45 ile 75. Kıyâme, 37. ayette geçen “nutfe” (نطفة) kelimesinin “meni” yerine “atık su” diye tercüme edilmesi, “evlerde, iş yerlerinde kullanımdan dolayı kirlenen ve bina dışına sevk edilen pis suyu”⁶⁶ hatırlatmaktadır.

هو الذى خلقكم فمنكم كافر ومنكم مؤمن-22

Yukarıdaki ayetin (64. Teğâbün, 2) çevirisinde “*Kimini inkârcı, kimini inançlı yaratan Allah’tır*” ifadesi “Allah’ın insanları mümin ve kâfir olarak ayrı ayrı yarattığı, insanın bu kader çizgisinin dışına çıkamayacağı” şeklindeki insanın iradesini yok sayan kadercilik anlayışına götürmektedir. Oysa birçok ayette insanın kendi iradesiyle iman veya inkâr yolunu seçtiği vurgulanmaktadır.⁶⁷ Ayrıca bu çeviri ayetteki cümle yapısına da aykırıdır. Zira ayette ayrı ayrı üç cümle mevcut iken çevirmen bunları tek cümle haline getirerek Türkçe’ye aktarmak suretiyle yukarıda bahsi geçen yanlış vehme kapı açmıştır. Ayetin doğru çevirisi şu mealde olmalıydı: “*Sizi yaratan Allah’tır. Sizin içinizden bir kısmı inkârcı, bir kısmı mümindir.*”

Aynı kadercilik anlayışı vehmettiren bir diğer örnek de 23. Mü’minûn, 106. ayette geçen “غلبت علينا شقوتنا” cümlesinin çevirisinde mevcuttur: “*Kör talih yakamızı bir türlü bırakmadı.*” Ahiretteki bir diyalogu anlatan söz konusu ayetin bir öncesi ve sonrasıyla beraber tam çevirisi şöyledir: “*Onlara: Ayetlerim sizlere okunmadı mı. Siz de onları yalanlamadınız mı?! denecek. Onlar da: ‘Yâ Rab! Kör talih yakamızı bir türlü bırakmadı. Bu yüzden şaşkın bir millet olduk. Yâ Rab, çıkar bizi buradan. Eğer bir daha yaparsak kendimiz etmiş, kendimiz bulmuş olalım’ diye yalvaracaklar.*” İnsanlarda “suçları, kötülükleri ve felâketleri hep başka mevhum şeylere (kader, şans, kötü talih, felek, trafik canavarı vb.) isnat etme psikolojisini yansıtan bu anlayış, gerçek suçluları gizlemek suretiyle sorumluluktan kurtulma gayretinin bir ifadesidir. Oysa bu gayret beyhude bir teselliden başka bir şey değildir. Nitekim, ahirette cehennem ehlinin günahlarını itiraf edeceklerini açıkça beyan eden birçok ayet mevcuttur.⁶⁸

8. Maksudı İfade Etmeye Yetmeyen Eksik Çeviriler

Çeviride, yanlış olmakla beraber ayetin manasını tam olarak ifade edemeyen eksik tercümelemeler mevcuttur. Bunların önemli bir kısmı, ayetlerdeki vurgulu ifadelerin çeviriye aksettirilmemesinden kaynaklanmaktadır. Oysa pek çok ayette tekit edatlarıyla yapılan bu vurgular, hem muhatabın hitap karşısındaki tereddüt ya da inkârının derecesini göstermekte, hem de muhatabın durumuna göre sarf edilen hitabın belâgatına delâlet etmektedir. Örneğin 2. Bakara, 145. ayetteki ilk cümlemin çevirisi, “*Resulüm sen, ehlikitaba mucize de getirsen, kendi kıbleni onlara yine de kabul ettiremezdin.*” şeklinde yapılmıştır. Bu ayette yer alan “biküllî ayetin” (بِكُلِّ آيَةٍ) ibaresinin ilk cüz’ü (بِكُلِّ) tercüme edilmediği için vurgu ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla bu eksik çevirinin, ayetin tam çevirisinden (*bütün mucizeleri getirsen bile...*) farklı olduğu ve onun yerini tutamayacağı açıktır. 7. A’râf, 146. ayette de aynı durum söz

⁶⁵ TDK Türkçe Sözlük, I, 158.

⁶⁶ TDK Türkçe Sözlük, I, 158.

⁶⁷ 18. Kehf, 29; 90. Beled, 10.

⁶⁸ 6. En’âm, 130; 7. A’râf, 37; 40. Mü’min, 11; 67. Mülk, 11.

konusudur.⁶⁹

Eksik çevirinin bir örneğine de 4. Nisâ, 127. ayetin tercümesinde rastlamaktayız. Şöyle ki, ayette geçen "vildân" kelimesi "erkek çocuklar" diye Türkçe'ye aktarılmıştır. Bu çeviri doğrudur. Ancak burada Arapça'da sık kullanılan "tağlib" sanatı (valideyn, ebeveyn, müslimûn kelimelerinde olduğu gibi) vardır ve bundan dolayı lâfzın içine bütün çocuklar girer. Bu husus göz önüne alındığında çeviri, "Kur'an'da çaresiz erkek çocuklar için de fevvalar var" şeklinde değil de "çaresiz çocuklar için..." tarzında olmalıydı. Böylece kız-erkek ayırımı ortadan kaldırılarak kız çocuklarının dışlandığı vehmi de izale edilmiş olurdu.

Eksik çevirilerin başka bir örneğini, dikkate alınmayan zamirler oluşturmaktadır. Meselâ, 34. Sebe', 12. ayetin çevirisinde, ayette harf-i cer ile beraber getirilmiş olan (lehu-هـ) üçüncü şahıs zamiri çeviriye dahil edilmediği için "Bakır madenini sel gibi akıttık." denilmiştir. Oysa doğru çevirinin "bakır madenini, onun için sel gibi akıttık" diye yapılması gerekirdi. Dolayısıyla eksik çeviride "madeni eritme işinin" sadece zamirle kast edilen kişiye (Hz. Süleyman) verilmiş özel bir nimet ve mucize olduğu vurgusu ortadan kalkmıştır.

Bu husustaki son örneğimizi, anlamları daraltılarak ifade edilen bazı kavramlar oluşturmaktadır. Bunlardan sadece dört tanesine işaret etmekle yetineceğiz.

1- Zulüm: Kur'an'da türevleriyle beraber birçok ayette geçen "zulüm" kelimesi, insanlara ya da Allah'a karşı yapılan en küçük haksızlıktan, en büyük günah olan şirke kadar çok geniş bir daireye yayılan bir anlam zenginliğine sahiptir. Ayetlerin bağlamına göre bu anlamlardan biri tercih edilebilir. Çevirmen, önsözde Kur'an-ı Kerim'in edebî bir eser olduğunu; edebî eserlerdeki sözcük ve terimlerin tek bir karşılığa mahkûm edilemeyeceğini belirtmektedir. Bu hüküm doğrudur ve hatta onun evrensel oluşunun bir gereğidir. Ancak burada unutulmaması gereken önemli bir husus vardır. O da bütün karşılıkların lâfzın literal anlamıyla olan ilişkisini korumaktır. Bu anlam ilişkisi korunmadığı takdirde, ortaya batınî yorumları aratmayacak aşırılıklar çıkabilir. Çeviride bu hususun bazı yerlerde göz ardı edildiği kanaatindeyiz. Şimdi çeviride "zulüm ve türevlerine" yüklenen manaları görelim:

a- Haksızlık yapanlar: 11. Hûd, 37, 44.

b- Kendisine bile hayrı olmayanlar: 37. Sâffât, 113.

c- Saygısızlar: 2. Bakara, 270; 9. Tevbe, 47; 11. Hûd, 18, 94; 32. Secde, 22; 35.

Fâtır, 37.

d- Kendilerine saygısızlık edenler: 4. Nisâ, 168; 9. Tevbe, 70, 109; 30. Rûm, 9.

e- Çevresine saygısızlık edenler: 3. Âl-i İmrân, 140.

f- Kimseye saygısı yok: 5. Mâide, 45.

g- Kendini bilmez toplumlar: 28. Kasas, 50.

h- Geri kafalılar: 2. Bakara, 165.

i- Sağlıksız konuşanlar: 14. İbrâhim, 27.

j- Kendine acımayan: 5. Mâide, 72.

k- Acımasız: 18. Kehf, 57.

l- Saygısızlık: 2. Bakara, 59, 3. Âl-i İmrân, 86; 5. Mâide, 39; 16. Nahl, 118.

m- Bunu kendinize sorun etmeyin: 9. Tevbe, 36.

⁶⁹ Aynı konudaki diğer bazı örnekler için bkz. 3. Âl-i İmrân, 186; 4. Nisâ, 77; 29. Ankebût, 63; 39. Zümer, 38.

n- Başkalarını aptal yerine koyan bu gibi saygısızlar: 42. Şûrâ, 21, 22.

Bunlardan pek çoğunda anlam daralması söz konusu iken, “geri zekâlılar” gibi bazılarının kelimenin kök anlamıyla (zaleme - ظلم) bir ilgisi yoktur.

2- Dalâlet: Bu kelime ve türevleri (dalâl ضلال , dalle ضل , edalle اضل , dâllîn ضالّين) için sapmak (20. Tâ Hâ, 92), sapıtmak (5. Mâide, 77; 17. İsrâ, 48), baştan çıkarmak (4. Nisâ, 119; 33. Ahzâb, 67), azmak (50. Kâf, 27), azıtmak (4. Nisâ, 113), şaşırtmak (4. Nisâ, 143; 13. Ra’d, 33; 14. İbrâhim, 4; 16. Nahl, 37; 17. İsrâ, 97; 35. Fâtır, 8; 41. Fussilet, 29; 42. Şûrâ, 46), şaşkınlık (22. Hac, 12; 42. Şûrâ, 18), şaşkın (23. Mü’minûn, 106; 54. Kamer, 24; 56. Vâkıa, 51), yanlış yol (19. Meryem, 75; 34. Sebe’, 24; 37. Sâffât, 69), yanlış yapmak (33. Ahzâb, 36), ekip gitmek (6. En’âm, 24) gibi kök anlamına uygun çevirilerin yanı sıra, lâfzın literal anlamıyla pek ilgisi olmayan şu ifadeler de kullanılmıştır:

a- Yalnızlığa mahkûm etmek: 6. En’âm, 39; 42. Şûrâ, 44.

b- Dışlayıp yalnızlığa mahkûm etmek: 16. Nahl, 36.

c- Kendini tanımayan: 30. Rûm, 53.

d- Yalnızlık: 4. Nisâ, 116, 136.

e- Dellenmek: 12. Yûsuf, 95.

f- Aşağılık Duygusu: 5. Mâide, 105; 13. Ra’d, 4; 14. İbrâhim, 3.

Bu son çeviri, özellikle inkârcılar için kullanıldığında onların sıfatlarına hiç uymamaktadır. Çünkü onlar aşağılık duygusuna kapılmak şöyle dursun, tam tersine büyük bir kibir ve gurur içinde böbürlenerek kendilerini herkesten üstün görürler. Hattâ bu kibirleri, onları Peygamber ve tâbilerini küçümseyerek Allah’a isyan etmelerine sebep olmaktadır.

g- Bunalım: 67. Mülk, 9.

h- Bunalıma girmek: 12. Yûsuf, 30.

i- Bunalıma sokmak: 14. İbrâhim, 36.

j- Kendini kaybetmek: 5. Mâide, 77.

k- Ne yaptığını bilememek: 26. Şuarâ, 97.

1- Dışlanmışlığın dayanılmaz buruk acısı / acıları: 34. Sebe’, 8; 14. İbrâhim, 18.

m- Dışlanmışlık acısıyla kıvranmak: 28. Kasas, 85.

n- Kafayı yemek: 36. Yâsîn, 47.

ö- İlgisizlikten çıldırmak: 54. Kamer, 47.

p- Kendini bilmezler: 15. Hicr, 56.

3- İsrâf: “Seref” (سرف) kökünden gelen bu kelime, “malı harcamak, yemek ve içmek konusu başta olmak üzere her işte sınırı aşmak” gibi geniş bir anlam çerçevesine sahiptir.⁷⁰ Çeviride bu kelimenin ve türevlerinin geçtiği ayetlerin büyük bir kısmında (3. Âl-i İmrân, 147; 5. Mâide, 32; 7. A’râf, 81; 10. Yûnus, 12; 17. İsrâ, 33; 20. Tâ Hâ, 127; 21. Enbiyâ, 9; 26. Şuarâ, 150, 151; 43. Zühurf, 5; 44. Duhân, 31) genel anlam tercih edilmiştir. Bazı ayetlerde de (4. Nisâ, 6; 6. En’âm, 141; 7. A’râf, 31; 25. Furkân, 67) bağlama uygun olarak özel anlam (infakta ve yeme-içmede aşırılık) ile yetinilmiştir. Ancak 36. Yâsîn, 19. ayette, bağlama daha münasip olan genel mana yerine özel anlam tercih edilmiştir. 10. Yûnus, 83. ayetin çevirisinde ise bu kelimenin bir türevine

⁷⁰ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Akdemir, Hikmet, “Kur’an-ı Kerim’de İsrâf Kavramı,” Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Şanlıurfa 2001, VII, s. 31-32.

(müsrifîn - مسرفين) bağlama uygun düşse de kök anlamıyla pek ilgisi olmayan başka bir mana yüklenmiştir: "Çünkü bu ülkede Firavun, gerçekten karşı konamaz dev bir güç olmuştur." Oysa burada Firavun'un karakterine vurgu yapılarak "O, inkârda, kibirde, baskı, zulüm ve işkencede çok aşırıya gidenlerdendi" mealindeki bir ifadenin kullanılması daha isabetli olurdu.⁷¹ 39. Zümer, 53. ayette geçen "esrafû" (اسرفوا) fiili "haksızlık etmek" diye Türkçe'ye aktarılmıştır. Bu çeviri, fiilin tam karşılığı olmasa da onunla bir anlam ilişkisi vardır. Çünkü her aşırılık, aynı zamanda bir haksızlıktır. Ancak bu çeviri, ayette kast edilmeyen yanlış bir yoruma sebep olabilir. Şöyle ki, ayetin çevirisinde "De ki: A benim kendilerine haksızlık eden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah tüm günahları bağışlayabilir." denilmektedir. Burada "kendilerine haksızlık eden kullarım" ifadesinden ilk anda "sanki bu kullar aslında iyi kimselermiş de kendilerine haksızlık edip kötü olduklarını sanıyorlarmış" gibi yanlış bir anlayış zihinlere gelebilir.

Ayrıca müsrif kelimesi kezzâb (müsrifün kezzâb- مسرف كذاب) ve mürtâb (müsrifün mürtâb - مسرف مرتاب) kelimeleriyle birlikte geldiği yerlerde kendinden sonraki kelimenin sıfatı yapılarak kendi manası âdeta buharlaştırılmıştır:

Herhalde Allah bol keseden atan bir yalancıya öncülük edecek degildir. (20. Mü'min, 28)

Allah aşırı şüpheçileri işte böyle şaşırır. (40. Mü'min, 34)

4- Fesad: Kur'an-ı Kerim'de türevleriyle (ifsad - müfsid / مفسد افساد -) beraber sıkça geçen bu kelimededen kast edilen mana öncelikle "toplumun ahlâkî değerlerden uzaklaşarak bozulup çürümesidir." Ancak çeviride bu esas maksat göz ardı edilmiş, kelimenin anlam çerçevesi, sosyal boyuttan alınarak fiziksel boyuta taşınmak sûretiyle daraltılmış ve "doğayı tahrip etmek" ifadesiyle eksik bir biçimde Türkçe'ye aktarılmıştır:

Dünya dengelerini bozarak doğaya zarar vermeyin. (2. Bakara, 60)

Yeryüzünün doğal dengesini bozma. (28. Kasas, 77)⁷²

9. Yanlış Çeviriler

Çeviride az da olsa bazı cümle ya da kelimelerin Türkçe'ye yanlış aktarıldığını görmekteyiz. Burada konuyu fazla uzatmamak için her iki türden birkaç örnek vermekle yetineceğiz.

1- 24. Nûr 30 ve 31. ayette, "min" (من) harf-i cerialle beraber kullanılan "yeğuddu" (يَغُود) fiili, "bakışlarını yumuşatsınlar" diye tercüme edilmiştir:

"Resulüm inanan erkeklere söyle: bakışlarını yumuşatsınlar, avret mahallerini korusunlar. İnanan hanımlara söyle: onlar da bakışlarını yumuşatsınlar, onlar da avret mahallerini korusunlar. Görünen kısımları hariç ziynet/değerli yerlerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine etsinler..."

Oysa bu fiil, "gözü yummak, sesi kısmak" gibi anlamlara gelmektedir.⁷³ Nitekim aynı fiil, 31. Lokmân 19. ayette "sesini biraz kıs" diye doğru şekilde tercüme edilmiştir. Diğer taraftan ayetin bağlamı zinadan insanları uzak tutmaktır. Dolayısıyla

⁷¹ Ayetin yorumu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Akdemir, Hikmet, "Kur'an-ı Kerim'de İsrâf Kavramı," Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, VII, s. 36-37.

⁷² Diğer bir örnek için bkz. 30. Rûm, 41.

⁷³ Râğıb, s. 542.

la zinaya götüren vesilelerden de uzak durulması tavsiye edilmektedir. Bu nedenledir ki pek çok ayette “zina etmeyin” yerine “zinaya yaklaşmayın” buyurulmaktadır. Gözle bakmak zinaya götüren ilk vasıtalarından birisidir. Burada kast edilen harama bakmamaktır. Halbuki bu çeviriden böyle bir anlam çıkmamakta, tam tersine “sert bakmayın, yumuşak bir şekilde bakabilirsiniz” gibi garip bir mana ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu çeviri, çevirmenin dipnotta verdiği nüzul sebebiyle de çelişmektedir. Çevirmen dipnotta söz konusu ayetin iniş sebebi hakkında şu bilgiyi vermektedir: “Ayet Medine sokaklarında ilerleyen bir kadına bakacağım derken duvara çarpıp gözünü yaralayan bir adam hakkında nazil olmuş. Efendimiz olayı duyunca: *Bu da dinin cezası demiş. Bkz. Ez-Zuhaylî*”⁷⁴

2- 4. Nisâ 34. ayetin çevirisinde şöyle denmektedir: *Aksilik yapmasından korktuğumuz hanımlara önce nasihat edin, olmazsa bir süre yalnız bırakın, o da olmazsa terbiye edin. İtaat ederlerse daha üzerlerine varmayın.*” Ayette geçen *medâci* (مضاع) kelimesi tercüme edilmediği için “onları yataкта yalnız bırakın” anlamı yerine “evde yalnız bırakın” gibi yanlış bir mana anlaşılmaktadır. Bundan daha da önemlisi ayetteki “vadribûhünne” (واضربوهن) kelimesi “terbiye edin” diye Türkçe’ye aktarılmıştır. Bu çeviriden mecaz olarak “onları döverek terbiye ediniz” anlamının kast edilmesi uzak bir ihtimal olarak mevcut olsa bile ilk anda akla gelen hakiki mana yanlıştır ve söz konusu fiile böyle bir anlam (terbiye etmek) yüklenemez.⁷⁵

3- Çeviride ayetlerde geçen kelime-i tevhid, çoğunlukla “Allah’tan başka tanrı yoktur” (3. Âl-i İmrân, 2; 73. Müzzemmil, 9) şeklinde doğru tercüme edilmişken bazı yerlerde “kendisinden başka tanrı tanımayan Allah” (20. Tâ Hâ, 98; 59. Haşr, 22-23) diye yanlış bir ifadeyle Türkçe’ye aktarılmıştır. Şöyle ki, bir şeyin gerçekte var olup olmaması ile onun tanınmaması ayrı şeylerdir. Başka bir ifadeyle, bir şey mevcut olur, fakat başkaları tarafından yok farz edilebilir. Örneğin, inkârcılar Allah’ı tanımamaktadırlar. Bu tanımamazlık Allah’ın var olmadığına delâlet etmez. Aynı şekilde Allah’ın kendinden başka tanrı kabul etmemesi, gerçek bir tanrının yokluğuna delâlet etmez. Dolayısıyla bu ifade, kelime-i tevhitte kast edilen “Allah’tan başka gerçek olan hiçbir mabut yoktur” manasına delâlet etmekten uzaktır.

4- 23. Mü’minûn, 21. ayette hayvanlardaki ibret dolu nimetlerden (süt, et vb.) söz edildikten sonra “hem onların hem de geminin üzerinde (... وعلى عليها الفلك) taşınırsınız” denmektedir. Burada “gemi” sözcüğünün kullanılmasıyla hem suya kaldırma gücü verilerek gemilerin yüzdürülmesindeki nimetler hatırlanmaktadır (çünkü ayetler, nimetlerin tadat edildiği bir bağlamda yer almaktadır), hem de bu ayetten sonra gelecek olan “Nûh Kıssasına” güzel bir geçiş yapılmaktadır.⁷⁶ Zira bu kıssanın odağındaki en meşhur öge gemidir ve bu sebeple “Nûh” denince akla ilk gelen şey de gemidir. Çeviride bu ayet “bazen de gemi gibi binip taşıyorsunuz” diye tercüme edilmiştir. Bu tercümede “hayvanlar gemiye benzetilmiş ve böylece insanların üzerinde taşıdıkları vasıtalar (hayvanlar-gemiler), ikiden bire (hayvanlar) indirilmiştir. Burada yukarıda bahsi geçen hususların göz ardı edilmesinden daha önemlisi Arap dilinde “âtıf, matuftan farklı bir şey olmalıdır” diye meşhur olan bir kuralın ihlâl

⁷⁴ Çakır, s. 354, 3. dipnot.

⁷⁵ Özsoy, Ömer, “Çağdaş Kur’an(lar) Üretimi Üzerine”, İslâmiyât, V (2002), sayı 1, s. 111-124.

⁷⁶ Bu sanata Belâgat İlminde “hüs-n-i tahallus” adı verilmektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Akdemir, Hikmet, *Belâgat Terimleri Ansiklopedisi*, İzmir 1999, s. 99.

edilmesidir. Bu kaideye göre ayette "vav" harfi ile yapılan atıfta matuf olan "ha zamiri" ki 'hayvanlar' (الأنعام) kelimesinin yerine kullanılmıştır, kendisine atıf yapılan "gemi" (الغلك) lâfzından farklı bir şey olmalıdır. Aynı durum 40. Mü'min, 80. ayette de söz konusudur.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضعفوا اَنَحْنُ صَدَدْنَا كُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ بِالْكِتَابِ الْمُبِينِ -5

Yukarıda metni yer alan ayetin (34. Sebe', 32) çevirisinde "sizlere doğru kılavuz gelmiş de biz mi size engel olmuşuz?" cümlesinden onlara herhangi bir kılavuzun gelmediği anlaşılıyor. Oysa ayette bunun tam zıddı olan bir durum söz konusudur. Yani "kılavuz size geldiğinde biz size engel olmadık, aksine siz kendi iradenizle ona uymadınız, öyleyse bu konuda bizi değil kendinizi suçlayın!" diye bir vurgu yapılmaktadır.

6- 35. Fâtır, 28. ayette geçen "devâbb" (الدواب) kelimesi "güre", "en'âm" (الأنعام) kelimesi de "evcil hayvanlar" diye tercüme edilmiştir. Birinci kelime "dâbbe" (الدابة) sözcüğünün çoğuludur ve aynı sûrenin 45. ayetinde "canlı" diye daha isabetli bir çeviri ile Türkçeye aktarılmıştır. Burada kullanılan "güre" kelimesinin TDK sözlüğünde geçen anlamları, söz konusu lâfzı tam olarak karşılamaktan uzaktır: "Çiftleşmek isteyen kısrak veya dişi eşek, bir yaşından üç yaşına kadar olan tay."⁷⁷

"Neam" (النعم) kelimesinin çoğulu olan "en'âm" (الأنعام) kelimesi ise 39. Zümer, 6. ayette "sekiz çift büyük baş hayvan" ifadesiyle isabetli bir şekilde Türkçeye doğru aktarılmışken diğer ayetlerde bu doğru çeviri terk edilmiş "sağmal hayvanlar" (5. Mâide, 1; 22. Hac, 30; 23. Mü'minûn, 21), "sığırlar" (3. Âl-i İmrân, 14; 25. Furkân, 44), "evcil hayvanlar" (35. Fâtır, 28), "hayvanlar" (4. Nisâ, 119; 6. En'âm, 139; 7. A'râf, 119; 10. Yûnus, 24; 16. Nahl, 80; 20. Tâ Hâ, 54; 25. Furkân, 49; 32. Secde, 27; 36. Yâsîn, 71; 42. Şuarâ, 11; 43. Zühruf, 12; 47. Muhammed, 12; 79. Nâziât, 33; 80. Abese, 32), "mal maşat" (26. Şuarâ, 133), "memeli hayvanlar" (16. Nahl, 66)" gibi genel anlamlar tercih edilmiştir. Bu anlamlardan son ikisi kelimenin literal manasından en uzak olanlardır. Çünkü mal mülk, sadece hayvanlardan ibaret değildir. Onların dışında bu anlam çerçevesine dahil olabilecek pek çok şey mevcuttur. Memeli hayvanlar ifadesi de ayette kast edilmeyen birçok türü içine almaktadır. Örneğin balinalar da memeli hayvanlardır. İnsanlar onların sütlerinden yararlanmadıkları için sütün yaratılmasındaki hikmetlerden bahseden bir ayette balinalara işaret edilmesinin abes ve yanlışlığı aşikârdır: "Memeli hayvanlar da sizin için mükemmel bir ders olmalı: Size, onların midelerinde gıda hamuru ile kan arasında oluşan içimi son derece hoş saf bir süt içiriyoruz." (16. Nahl, 66)

وَلَيِّنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ تَزَلَّ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْبَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لِيُقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ -7

Yukarıdaki ayetin (29. Ankebût, 63) çevirisinde, "Resulüm! 'Tanrı'ya şükür ki çocuklarının aklını ermiyor' de bari..." denilmektedir. Burada ayette iki cümle arasında yer alan ve "idrâb" anlamı içeren "bel" (بَل) kelimesi yanlış tercüme edilmiştir. Doğru çeviri şöyle olmalıydı: "Resulüm, 'hamd, Allah'a aittir. Fakat onların çoğu bunu düşünmezler.' de." Ayrıca bu yanlış çeviride, Kur'an'ın yaklaşımına ters düşen bir anlam bulunmaktadır. Öyle ya, insanları devamlı olarak tefekküre davet eden Kur'an nazarında, "onların akıl erdirmemeleri" hiç şükür vesilesi olabilir mi?

⁷⁷ TDK Türkçe Sözlük, I, 913.

39. Zümer, 29. ayetin çevirisinde de aynı durum söz konusudur.

8- 31. Lokmân, 6. ayette geçen “هُوَ الْحَدِيثُ” ibaresi “kelime oyunu” diye Türkçe’ye aktarılmıştır. Oysa burada kastedilen müşriklerin insanları Kur’an-ı Kerim’den soğutmak amacıyla “eğlenceli sözler” (ki bunların acem masalları ya da çeşitli eğlence vasıtaları olduğu rivayetlerde belirtilmektedir) söyleyerek onları kendi etraflarında toplama gayretleridir. Kelime oyunu ise sözlerin çok anlamlı olmasından veya benzerliklerinden yararlanarak yapılan nükte veya aykırı anlamlandırmadır.⁷⁸

9- 31. Arapça’da tağlib yoluyla “ana-baba” anlamında kullanılan “الوالدان” kelimesi, çeviride diğer formlarıyla beraber (والدي - والديه - والديك - والديين) varit olduğu ayetlerin hepsinde (2. Bakara, 83, 180, 215; 4. Nisâ, 7, 33, 36, 135; 6. En’âm, 151; 14. İbrâhim, 41; 17. İsrâ, 23; 19. Meryem, 14; 29. Ankebût, 8; 31. Lokmân, 14; 46. Ahkâf, 15; 71. Nûh, 28) “ana baba, anne baba, anne ve baba” diye doğru bir tercümeyle Türkçe’ye aktarılmıştır. Ancak bir istisna olarak Lokmân, 14. ayette geçen “vâlideyk” (والديك) kelimesi “iki atana” ifadesiyle Türkçe’ye aktarılmıştır. Bu çeviriden “baba ile dede veya büyük babalardan ikisi” anlaşılmaktadır.⁷⁹ Aynı şekilde 46. Ahkâf, 15. ayetteki “vâlideyye” (والدي) “babamlara”; 17. ayetteki “livâlideyhi” (لوالديه) “ailesine”; 27. Neml, 19. ayetteki “vâlideyye” (والدي) “aileme” diye tercüme edilmiştir.

10- 12. Yûsuf, 32. ayette Hz. Yûsuf’un davranışını anlatan “ista’same” (استصم) fiili “dürüstlük tasladı” diye tercüme edilmiştir. Taslamak, kendinde olmayan bir değeri varmış gibi göstermektir.⁸⁰ Dolayısıyla bu ifadeden Hz. Yûsuf’un dürüst bir kişiliğe sahip olmadığı halde dürüst insan imajı vermeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu ise ayetteki ifadenin tam zıddı bir anlamdır.

11- Çeviride “yegussu” (يقص) fiili birkaç yerde “öykünme” kelimesiyle ifade edilmiştir:

Biz bu elçilerden bazısının hayat hikâyesini sana daha önce öykünmüştük. Ama henüz hiç öykünmediklerimiz de var. (4. Nisâ, 164)

O şimdi, baş savcı olarak gerçekleri sadece öykünüyor. (6. En’âm, 57)

Bu rüyayı kardeşlerine öykünme. (12. Yûsuf, 5)

Biz senden önce de elçiler gönderdik. Onlardan bir kısmının öyküsünü sana anlattık. Ama henüz sana öykünmediklerimiz de var. (40. Mü’min, 78)

Çevirmen, öykünme fiilini “söylemek, anlatmak, nakletmek, öykü anlatmak” gibi anlamlar için kullanmıştır. Oysa Türk Dil Kurumu sözlüğünde bu fiilin “imrenmek, taklit etmek”⁸¹ anlamında olduğu belirtilmektedir. Bu anlam ile yukarıdakiler arasında hiçbir ilginin olmadığı aşikârdır.

12- 21. Enbiyâ 7. ayetin çevirisi şöyle yapılmıştır: “Senden önceki elçiler de sadece vahiy farkı olan sıradan adamlardı.” Bu ifadeden peygamberlerin vahiy dışında diğer insanlardan hiçbir farkı olmayan, meziyetsiz, basit, bayağı, alelade insanlar olduğu anlaşılmaktadır.⁸² Oysa Kur’an-ı Kerim’de birçok ayette belirttiği gibi peygamberler, peygamber olmadan önce de üstün bazı meziyetlere sahip, sevilen, sayılan ve

⁷⁸ TDK Türkçe Sözlük, II, 1265.

⁷⁹ TDK Türkçe Sözlük, I, 154.

⁸⁰ TDK Türkçe Sözlük, II, 2145.

⁸¹ TDK Türkçe Sözlük, II, 1742.

⁸² TDK. Türkçe Sözlük, II, 1970.

toplumda belli bir statüsü olan seçilmiş insanlardır.⁸³ Şayet böyle olmasaydı tebliğe başladıkları anda karşılaşacakları ilk tepki onların bu vasıflarının daha doğrusu vasıfsızlıklarının yüzlerine vurulması olurdu. Oysa muhaliflerden bu kabilden tepkiler sadır olmamış, aksine onların güzel ahlâklarını, üstün meziyetlerini takdir ve teslim etmelerine rağmen getirdikleri dinin emirlerini kabule yanaşmamışlardır. Peygamberleri değil, ancak onlara tâbi olan insanları "basit ve ayak takımı" diye nitelendirmişlerdir.⁸⁴

13- 21. Enbiyâ, 2. ayette (مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُخَدَّتٍ إِلَّا اسْتَمْعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ) yer alan hal cümlesi doğru bir şekilde tercüme edilmediğinden yanlış bir çeviri ortaya çıkmıştır: "Ama işi gücü bırakıp da bunlara söyle bir kulak verelim demiyorlar." Bu cümleden onların Kur'an'a kulak vermedikleri anlaşılmaktadır. Halbuki ayette bunun tam zıddı bir durum söz konusudur: "Onlar sadece alay etmek maksadıyla onu dinlerler."

14- Çeviride, insanların ahirette Allah tarafından diriltileceklerini ifade eden ve genellikle meçhul sıygasıyla getirilen fiiller (يخرجون - يخرجون v.b.) aslına uygun olarak değil de, fiillerin insanlara isnat edilmesiyle "dirilecekler" (38. Sâd, 79), "dönecek" (40. Mü'min, 77), "döneceksiniz" (39. Zümer, 44) gibi sözcüklerle ifade edilmiştir. Sonuç itibarıyla çeviri doğru gibi gözükse bile en azından önemli bir nüans göz ardı edilmektedir. Şöyle ki, diriltme fiilinin Allah'a nispet edilmesinde haşrın kolaylıkla mümkün olacağına dair işaret ve delâlet vardır: *Gökleri ve yer küreyi yaratan, o insanların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet, elbette kadirdir...* (36. Yâsîn, 81) Bu fiilin, uykudan bile kendiliğinden uyanamayan aciz insanlara isnat edilmesiyle söz konusu işaret ve delâlet ortadan kalkmaktadır.

15- 24. Nûr, 32. ayette geçen "el-eyâmâ" (الأيامي) kelimesi "dul kadınlar" diye tercüme edilmiştir. Bu kelime "el-eyyim" (الأيم) kelimesinin çoğuludur ve Arapça'da "daha önce evlenmiş olsun veya olmasın eşi olmayan kadın ya da erkek"⁸⁵ anlamında kullanılmaktadır. Oysa dul, Türkçe'mizde "eşi ölmüş veya eşinden boşanmış (kadın veya erkek)"⁸⁶ manasındadır. Dolayısıyla çeviri, daha önce hiç evlenmemiş bekârları ve erkekleri kapsamadığı için iki yönden eksiktir. Doğru çeviri şöyle olmalıydı: "İçinizden hiç evlenmemiş bekârları, dul kalmış kadın ve erkekleri... evlendirin!"

Çeviride, yukarıdaki örneğe benzer şekilde kelimelerin anlam çerçevesine tam oturmayan, ya daraltan (28. Kasas, 19. ayette geçen "el-muslihîn - المصلحين" kelimesine "yenilikçi" anlamı verilmesi gibi) ya da genişleten (28. Kasas, 71. ayette geçen "el-leyl - الليل" kelimesine "karanlık" anlamı verilmesi gibi) veya kelimenin literal anlamıyla çok az ilgisi olan (42. Şûrâ, 15. ayetteki "adalet - لأعدل" fiiline "uzlaştırmak" anlamı verilmesi gibi) ya da hiç ilgisi olmayan (21. Enbiyâ, 91. ayetteki "ayet - آية" kelimesine "bayrak" anlamı verilmesi gibi) bazı çeviriler mevcuttur.⁸⁷

⁸³ Örnek olarak bkz. 3. Âl-i İmrân, 33; 6. En'âm, 84-86; 11. Hûd, 62; 21. Enbiyâ, 72; 38. Sâd, 47-48; 68. Kalem, 50.

⁸⁴ 11. Hûd, 27; 26. Şuarâ, 111.

⁸⁵ Râğıb, s. 39.

⁸⁶ TDK Türkçe Sözlük, I, 641.

⁸⁷ Diğer bazı örnekler için bkz. 17. İsrâ, 11, 24, 29; 16. Nahl, 125; 18. Kehf, 50; 22. Hac, 15; 24. Nûr, 11; 33. Sebe', 25, 68; 41. Fussilet, 39; 46. Ahkâf, 9; 48. Fetih, 6; 57. Hadîd, 25; 62. Cuma, 6; 63. Münâfikûn, 4; 64. Tegâbün, 16; 65. Talâk, 1, 7; 67. Mülk, 22; 70. Meâric, 1; 81. Tekvîr, 4, 27; 85. Burûc, 4; 101. Kâria, 9; 102. Tekâsür, 1-2; 105. Fil, 1.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ. إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ -16

Yukarıda metni verilen ayetlerin (11. Hûd, 96-97) çevirisinde şöyle denilmektedir: “Musa’yı mucizeler ve belgeler destekli olarak görevlendirdik. Musa, Firavun’un yönetim halkasına kadar girdi. Hep beraber onun emirlerini uyguladılar. Firavun’un işleri hiç de akıllıca değildi.”

Bu ifadelerden Hz. Musa’nın Firavun’un yaptığı zulüm ve kötülöklere ortak olduğu anlaşılmaktadır. Oysa peygamberlik görevine tamamen ters olan böyle bir durum söz konusu olamaz. Zira böyle bir fiil Kur’an-ı Kerim’in çizdiği peygamber profiline uygun düşmemektedir. Firavun’un emirlerini uygulayanlar, onun emrinde olan yakın çevresi ve askerleridir.

10. Deyimsel Çevirilerdeki Problemler

Çeviride bazı deyimsel tercümelere rastlanmaktadır. Ancak bunlardan bazıları ayetlerdeki maksatları tam olarak ifade etmekten uzaktır. İşte birkaç örnek:

اولآئك على هدى من رحم و اولآئك هم المفلحون -1

Yukarıda metni verilen 2. Bakara, 5. ayetin çevirisinde şu ifadeler yer almaktadır: “Sağlamcılarının kılavuzu, Tanrı’dır. Kılavuzu Tanrı olanın, sonu selâmettir.”

İlk cümledeki çeviri ayetin lâfzına uygun değildir. Çünkü kılavuz, bizzat Tanrı’nın kendisi değil O’nun gönderdiği hidayettir. İkinci cümlede buna bağılı olarak yapılan çeviride de aynı hata tekrarlanmaktadır. Ayrıca dilimizde böyle bir deyim kullanılmamakla birlikte benzer kötü bir deyim çağrıştırmaktadır.

2- 2. Bakara, 42. ayetin çevirisi şöyle yapılmıştır: “Güneşi balçıkla sıvamayın, yani bile bile gerçeği gizlemeyin.” İkinci cümle zaten birinci cümlenin açıklaması mahiyetindedir ve bu açıklama doğrudur.⁸⁸ Fakat ayetin metnindeki ilk cümlenin ولا تلبسوا الحق بالباطل karşılığı bu değildir. Zira “hakkı batılla karıştırmak” ile “hakkı gizlemek” birbirlerinden tamamen farklı şeylerdir.

3- 111. Tebbet, 1. ayetin çevirisinde yer alan “ocağı sönesice” deyimini ayetin Türkçe karşılığı olamaz. Çünkü bu deyim dilimizde “aile dağılmak, yok olmak, çocuk yok olmak”⁸⁹ gibi anlamlar için kullanılmaktadır. Oysa ayetteki beddua sadece Ebû Leheb’in şahsıyla sınırlıdır. Dolayısıyla bunun yerine “elleri kırılınsın” deyiminin kullanılması daha doğru olurdu.⁹⁰

11. Bozuk Cümle Örnekleri

Çevirinin genelinde üslûp, Türkçe’ye uygun, düzenli ve doğru cümlelerden oluşmaktadır. Ancak, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi çok nadir de olsa, Arapça’da cevap cümlesinde kullanılmayan bazı fiillerin çeviriye aktarılması sebebiyle ortaya çıkan bozuk cümlelere rastlanmaktadır:

1- Eğer sana hıyanet etmeye kalkıştırlarsa ki vaktiyle, Allah’a da hainlik etmişlerdi, ama Allah onlardan güçlü idi. Çünkü Allah engin bilgi gücü ile her şeye hakimdi. (8.Enfâl,71)

2- Resulüm! Kâbe’de sözleştikleriniz size dürüst olurlarsa siz de onlara dürüst olun. Çünkü Allah sağlamcılarını sever. (9. Tevbe, 7)

3- Başıörtülerini yakalarının üzerine etsinler. (24. Nûr, 34)

⁸⁸ TDK Türkçe Sözlük, I, 910.

⁸⁹ TDK Türkçe Sözlük, II, 1668.

⁹⁰ Benzer örnekler için bkz. 2. Bakara, 187; 12. Yûsuf, 28; 18. Kehf, 83; 37. Sâffât, 83; 94. İnşirâh, 5; 101. Kâria, 1; 105. Fil, 1; 107. Mâûn, 4.

4- Eğer bizim inkârcılar: "Bizim de atalardan kalma bir kitabımız olsaydı, biz de Allah'ın has kulları olurduk." diyecek olurlarsa Kitapları var ama inkâr ettiler. (37. Sâffât, 167-170)

5- Kabul etmezseniz, resulün görevi sadece açık duyurudan ibarettir. (64. Teğâbün,12.)

SONUÇ

Orijinal bir metnin bir dilden başka bir dile aktarılmasının son derece zor bir iş olduğu herkes tarafından bilinen ve kabul edilen bir gerçektir. Hattâ bizzat metnin kendi yazarı dahi bütün özelliklerini koruyarak aynı metni başka bir dile aktarmakta zorlanmaktadır. Dolayısıyla bir çevirinin başarılı olması, orijinal metnin muhataplar üzerinde bırakacağı etkiyi yakalama becerisiyle doğru orantılıdır. Başka bir ifadeyle, çeviri bu beceriyi yakaladığı oranda başarılı sayılır. Hele çevirisi yapılan metin, bundan yaklaşık on dört asır önce indirilmiş ilâhî bir Kitap olunca bu zorluğun yanına bir de ağır bir sorumluluk yükü eklenmektedir. Kısacası Kur'an-ı Kerim'i herhangi bir dile çevirmeye teşebbüs eden bir kişinin karşısında iki önemli handikap vardır: Çevirinin zorluğu ve ilâhî mesajı yanlış yorumlara kurban etmeden doğru bir şekilde aktarma sorumluluğu.

Bu açıdan bakıldığı zaman *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi* adlı çeviri, orijinalitesiyle beraber yalın bir üslûp sayesinde başarıyı büyük oranda yakalamıştır. Ancak geniş okuyucu kitlesinin dil ve kültür seviyesi dikkate alınmadığı için, söz konusu eserin içinde, yer yer birçok kişinin ya anlayamayacağı, ya da yanlış anlayacağı çeviriler mevcuttur. Çeviride yaygın olmayan mahallî ağızlara ait sözcüklerin varlığı, yeni uydurulmuş kelimelerin kullanılması, teklifsiz konuşma örneklerine hattâ argo kelimelere yer verilmesi, böyle bir esere yakışmayacak önemli eksikliklerdir. Ayrıca Kur'an'ın temel prensiplerine aykırı olan bazı anlamları ve yorumları vehmettiren çevirilerin mevcut oluşu, telâfisi çok güç olan bir hatadır. Çünkü çeviriyi okuyup bu yanlış yorumların etkisinde kalan her okuyucuya ulaşmak imkânsızdır. Son bir husus olarak belirtelim ki, çeviride azımsanmayacak ölçüde, ayetlerin literal anlamıyla bağdaşmayan çeviriler de mevcuttur. Dolayısıyla tüm bu ve benzer eleştiriler dikkate alınarak eserin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

